

A Ch'añ Libro

PROVERBIOS

Proverbios sb'i jun libro tic, yujto a d'ay tz'ib'ab'il juntzañ macañil jelanil, vach' pensaril yed' tas tz'aj yoch ejmelal d'a Dios. A juntzañ lolonel tic tzijtum el c'anb'il ayic tz'ac'ji c'ayb'ub'al d'a eb' anima d'a peca'. A juntzañ cotac c'ayb'ub'al tic, aton scuch Proverbios. Nivan syalcot yuj tas tz'och cuuj d'a junjun c'u. B'ab'el syac' co nacoti, tato sco nib'ej jelan tz'aj co pensar, nivanocab' yelc'och Dios d'a yol co sat, co c'anab'ajecab'i.

Syalanpaxcot yuj vach' b'eyb'al, yic vach'ñej cac'an yed' Dios, ac'umocab' razón scutej co b'a, vach'ocab' pax caj yed' eb' quetanimail. A val juntzañ lolonel tic syala' tas val syutej sb'a eb' jelan spensar. A juntzañ lolonel tic syalcoti tas val smoj sc'ulej junjun anima yed' yuninal yed' yisil. Syalanpax yuj vach' pensaril sc'anchaj d'a junjun choñab', ma d'a juntzañxo anima. Syalanpaxi to yovalil sco tañvej co b'a yed' co nivanil, emnaquil scutej co b'a, nivan scutej co c'ool, ayocab' yelc'och eb' meb'a' d'ayon, ayocab' pax yelc'och eb' yajal d'ayon yed' pax eb' camigo.

Ay juntzañ versículo tz'alan d'a jun libro tic to yed' sjelanil Dios sb'onac masanil tastac ay d'a yolyib'añ'uinal tic.

Yichb'anil lolonel

- 1¹ A sc'ayb'ub'al viñaj Salomón, aton viñ yuninal viñaj David sreyal Israel.
- 2² Ix tz'ib'chajcan juntzañ lolonel tic yic vach' snachajel jelanil yed' c'ayb'ub'al, yic scolvaji, yic vach' snachajel juntzañ lolonel ay yelc'och cuuj.
- 3³ Yuj chi' syal co b'eyb'alan jelanil, vach'ilal yed' tojolal icha val yaji.
- 4⁴ In gana to sjelanb'i spensar eb' quelemtac, eb' mantalay spensar, to tz'ac'ji yojtaquejel eb', yic syil sb'a eb'.
- 5⁵ Yab'ocab' juntzañ tic eb' ay spensar yic vach' ste ojtaquejel eb'. Yab'ocab' pax eb' jelan yic vach' ste jelanb'i eb' yuuj.

- 6⁶ A juntzañ lolonel tic scolvaj qued'oc yic snachajel cuuj tas syalelc'och juntzañ lolonel satub'tac yed' ajaltac, aton tas syal eb' jelan.
- 7⁷ Tato sco nib'ej jelan tzoñ aji, ayñejocab' yelc'och Jehová d'a co sat. Tato sco nib'ej mañ pensaril jun, co patiquejocab' el jelanil yed' c'ayb'ub'al tz'al-chaji.

A razón tz'ac'ji d'a eb' quelemtac

- 8⁸ Ach vuninal, cha ab' a c'ayb'ub'al svala', mañ a patiquejel razón syac' ix a nun d'ayach.
- 9⁹ Yujto a juntzañ co c'ayb'ub'al tic ol b'o a b'eyb'al yuuj, icha val junoc mach te vach' tz'aj sb'oan sb'a yed' spichul.
- 10¹⁰ Tato a eb' chuc sb'eyb'al tzach montanb'ati, mañ ach b'atoc.

- 11 Q'uinaloc ay b'aj syal eb' d'ayach icha tic: Ochañ qued'oc yic vach' b'at co maclejec d'a yol b'e, yic sco mac'cham junoc anima tz'ec' ta'.
- 12 Malaj tas naan yuuj, ol co yamani, ol co mac'anchamoc.
- 13 Ichato chi' b'ian ol quic'ancan masanil macañil b'eyumal, ol co b'ud'an co pat yuj masanil tas ol quelq'uej chi'.
- 14 Cotañ, ochañ qued'oc, ol cac'an ic d'a tastac ol quic'a', q'uinaloc xchi eb'.
- 15 Palta ach vuninal, mañ ach b'at yed' eb'. B'esel a b'a d'a yol sb'e eb'.
- 16 Yujto axoñej chucal syac' yip eb' sc'ulani, toxoñej snanon sc'ool eb' smac'ancham anima.
- 17 Tato syil junoc noc' much yem syaalil, nab'añej am tz'emi.
- 18 Palta a juntzañ vinac chi', a syaalil eb' syaq'uemi, añañja' eb' ol smilcham sb'a d'ay.
- 19 A eb' snib'ej tz'och b'eyumal d'a spatic chucal, ol c'och ijan ol cham eb' yuj schuc b'eyb'al chi'.

Avtab'il oñ d'a jelanilal

- 20-21 A d'a voltac calle, b'aj sja b'e, d'a mercado yed' d'a yalñej b'aj smolb'ej sb'a eb' anima, tzoñ yavtej Dios yic syac'an co razón. Syalan icha tic:
- 22 A ex quelemtac ex tic, ex mantalaj e pensar, toxonton b'uchumtac ex, ¿b'aq'uiñ ol eyactejcan e nib'an e mañ pensaril chi'? ¿b'aq'uiñ ol eyactejcan e b'uchvaji yed' e paticanel jelanil?
- 23 Chaec eyab' tas b'aj ol ex in cacha', tato icha chi', ol vac' in

razón d'ayex, ol vac' eyoj-taquejel in lolonel.

- 24 A in tic tzex vavtejcoti, palta malaj e gana tze cha eyab'i.
- 25 Tze patiquejel tas svala', max yal e c'ol tzex cachji.
- 26-27 Yuj chi' ol ex in tzetzej ayic ol ja chucal d'a eyib'añ, ayic ol ja xivc'olal, yaelal, ilc'olal yed' cusc'olal d'a eyib'añ, icha tz'aj sja junoc chacxuxum ic' slajanel masanil tastac. Ayic van e cham yuj xivelal chi', toxoñej ol in b'uchvaj d'ayex.
- 28 A d'a jun c'ual chi', ol ex te avaj d'ayin, palta mañxo ol in tac'-voclay d'ayex. Ol eyal e b'a d'ayin, palta mañ ol vab'laj.
- 29 Yujto tze patiquejel jelanil, malaj e gana ay velc'och d'a e sat,
- 30 malaj e gana tzeyab' tas svala', tze patiquejel e cachnab'il svac'a',
- 31 yuj chi' ol eyab' syail yuj e b'ey-b'al chi', ol ex somchajchaañ yuuj.
- 32 A eb' mantalaj spensar, ol cham eb' yuj smañ pensaril. Ol satel eb' chuc spensar, yujto malaj yelc'och razón tz'ac'ji d'a eb'.
- 33 Axo pax eb' schaan yab' tas svala', junc'olal ol aj eb', malaj b'aj ol xiv eb', xchi Dios.

A tas squic' d'a jelanil

- 2¹ Ach vuninal, ac'och juntzañ in lolonel tic d'a a c'ool, sic'can juntzañ in checnab'il tic d'a a pensar.
- 2 Maclej ab' jelanil svala', ac' ip a naaneli.
- 3 D'a smasanil a c'ool tza c'an a jelanil yic ol ach jelanb'oc.

- 4 Ac' ip a sayaneq'ui, icha tz'aj saychaj q'uen plata, ma junoc b'eyumal to c'ub'aneli.
- 5 Icha chi' ol aj snachajel uuj, tas ol aj a c'anab'ajan Jehová yic tzojtaquejel d'a val yel.
- 6 A Jehová tz'ac'an jelanil. Yuj slolonel scojtaquejel smasanil, syac'an jelanb'oc co pensar.
- 7 A Jehová tz'ac'an sjelanil eb' tojol sb'eyb'al, aton eb' max esanlaj.
- 8 A Jehová stañvan eb' vach' syutej sb'a, aton eb' sc'anab'ajani.
- 9 Yuj chi' tato tza maclej ab' in checnab'il, ol ojtaquejel tojolal yed' tas smoj tza c'ulej, yic vach' ol aj a b'eyb'al.
- 10 Icha chi' ol aj sjelanb'i a pensar, ol ach tzalaj yed' tas ojtac chi'.
- 11 A jelanil yed' vach' pensaril, aton juntzañ chi' ol ach colanoc.
- 12 A yuj juntzañ chi' ol iq'uel a b'a d'a juntzañ chuc b'eyb'al yed' d'a yol sc'ab' eb' anima chuc spensar.
- 13 A eb' anima añej chucal sc'ulej chi', syactejean vach' b'eyb'al eb'.
- 14 Stzalaj val eb' yed' schuc b'eyb'al chi', ste q'uechañ eb' yed' sb'eyb'al malaj svach'il chi'.
- 15 D'a sb'eyb'al eb' chuc chi' syac'och spensar, syactancan jun b'eyb'al eb' vach'.
- 16 A jelanil yed' vach' pensaril, ol ach scolel d'a yol sc'ab' eb' ix ayxo yetb'eyum, aton eb' ix ajmul ix vach' smontan yed' slolonel te vach',
- 17 to yactejnaccan yetb'eyum yic'-nac d'a scob'esal, sb'atcan sat-c'olal sti' yac'naccan d'a yichañ Dios.

- 18 Tato tzach b'at d'a sb'eal spat eb' ix chi', van a b'atcan d'a sb'eal chamel.
- 19 A mach tz'ochcan d'a yol spat eb' ix, mañxa b'aq'uiñ tz'elxita eb', maxtzac yal-laj scajnajxi d'a vach' d'a yolyib'añq'uinal tic.
- 20 Tato tza cha ab' jelanil chi', ol a b'eyb'alej sb'eyb'al eb' tojol spensar.
- 21 A eb' tojol syutej sb'a, eb' malaj jab'oc spaltail, najtil ol ec' eb' d'a yolyib'añq'uinal tic.
- 22 Axo eb' chuc sb'eyb'al yed' eb' ixtum anima, ol ic'joquel eb' d'a yolyib'añq'uinal tic icha co toc'anqueta junoc añ añic'ultac.

A tas scutej quic'an co jelanil

- 3¹ Ach vuninal, mañ ac' sat a c'ool d'a juntzañ in c'ayb'ub'al tic. Sic'can in checnab'il tic d'a a pensar,
- 2 yic vach' ol najatb'oc a q'uinal yuuj, tzalajc'olalñej ol ach ec'oc.
- 3 Mañ actejean a b'eyb'alan vach'il, tza c'anab'ajejñej tas ix ala'. Cham val a naani, satta a c'ool d'ay.
- 4 Yuj chi' vach' ach ol ach yil Dios, ol ach b'inajpax yuj eb' anima.
- 5 Ac'ñejoch a pensar d'a Jehová, mañ ac'och a jelanil yipoc a c'ool.
- 6 Nacot Jehová d'a masanil tas tza c'ulej yic vach' a ol colvaj ed'oc d'a smasanil.
- 7 Mañ a na' to te jelan ach, nivanocab' yelc'och Jehová d'ayach, tziq'uel a b'a d'a scal chucal.

- 8 Tato icha chi' tza c'ulej, jun-c'olal ol ach ajoc, tec'an ol ach ajoc.
- 9 Ch'oxeli to nivan yelc'och Jehová d'ayach. Tzac'an junoc ofrenda d'ay d'a tas ay d'ayach yed' pax d'a juntzañ sb'ab'el sat tas tzavej.
- 10 Tato icha chi' tza c'ulej, malaj b'aq'uiñ ol yac' palta a vael yed' tas tzuq'uej.
- 11 Ach vuninal, mañ a patiquejel scachnab'il Jehová, mocab' cot oval ayic tzach stumani.
- 12 Yujto a eb' xajanab'il yuuj, aton eb' chi' scacha', icha val tz'aj scachan yuninal junoc mamab'il to stzalaj yed'oc.
- 13 Tzalajc'olal yic eb' syic' sjelanil, aton eb' te ay spensar.
- 14 Yujto a tas tz'ic'ji d'a juntzañ chi' yelxo te vach' d'a yichañ tas tz'ic'ji d'a q'uen plata, ma q'uen oro.
- 15 A jelanil chi', yelxo val te vach' d'a yichañ svach'il yilji q'uen tz'och colc'ab'il. Max yal-laj co lajb'an jun jelanil chi' yed' jun-tzañxo tastac te nib'ab'il.
- 16 Yuj jelanil chi' ol najatb'oc a q'uinal, yuuj ol ic' a b'eyumal, ol ach b'inaj pax yuuj.
- 17 Tato sco b'eyb'alej jelanil, tzalajc'olal tzoñ eq'ui, junc'olal tzoñ aji.
- 18 Tato tz'ilchaj jelanil cuuj, ay co q'uinal, vach' ol oñ ec'oc, tzalajc'olal quico'.
- 19 A Jehová ix b'oan satchaani yed' sat lum tic yuj sjelanil yed' yaj pensaril.
- 20 Yuj sjelanil chi' sq'ueul sjaj a a', scotpax yal ac'val d'a scal asun.
- 21 Ach vuninal, mañ actejan a jelanil yed' a vach' pensaril, mañ iq'uel a sat d'ay.
- 22 Yujto ol najatb'oc a q'uinal yuuj, vach' ol ach elc'och d'a sat eb' anima yuuj.
- 23 Te junc'olalñej ol ach ec'oc, malaj b'aq'uiñ ay tas ol ach ic'anoc.
- 24 Ayic ol ic'an ip, malaj mach b'aj ol ach xivoc, d'a tzalajc'olal ol ach vayoc.
- 25-26 Yujto ayoch Jehová yipoc a c'ool, yuj chi' mañ ol ach schacan d'a junoc yaal, mañ ol a na' to ay tas ol ja d'a ib'añ, icha sja d'a yib'añ eb' chuc sb'eyb'al.
- 27 Mañ ach b'at mican d'a eb' sc'anan colval d'ayach tato syal tzach colvaj d'a eb'.
- 28 Tato syal a colvaj ticnaic, mocab' ala' to q'uc'anto tzach colvaji.
- 29 Mañ a na ac' chucal d'a eb' cajan d'a a lac'anil, yujto malaj schab'c'olal eb' d'ayach.
- 30 Mañ ic'b'at eb' etanimail d'a yichañ eb' yajal tato malaj tzach yutej eb'.
- 31 Mañ a nib'ejoch b'eyumal icha syutej sb'a eb' malaj jab'oc yoq'uelc'olal, mañ a c'ulej icha sb'eyb'al eb' chi'.
- 32 Yujto max scha sc'ool Jehová eb' chuc syutej sb'a chi', axo pax eb' vach' syutej sb'a, vach' yac'an yed' eb'.
- 33 Scot scatab' Jehová d'a yib'añ eb' chuc sb'eyb'al yed' d'a yib'añ eb' cajan yed' eb', axo pax d'a eb' tojol sb'eyb'al, syac' svach'c'olal.
- 34 Sb'uchvaj Jehová d'a eb' b'uchumtac, axo d'a eb'

emnaquil syutej sb'a, syac'
svach'c'olal.

- 35 A eb' sb'eyb'alan vach'il, ol ic'-
jocchaañ eb', axo eb' chuc spen-
sar, ol ac'joc q'uixvelal eb'.

A vach'ilal sco cha yuj jelanil

- 4¹ Ex vuninal, chaec eyab' in
lolonel svala'. Maclejec eyab'i
yic vach' ol jelanb'oc e pensar
yuuj.
- 2 A c'ayb'ub'al te vach' svac'
d'ayex, yuj chi' tzeayailejñej d'a
masanil tiempo.
- 3 Ayic quelem unin in, ayinto ec'
d'a yol spat in mam, yelxo val
xajanab'il in yuj ix in nun.
- 4 A d'a jun tiempoal chi', icha tic
ajnac yac'an in c'ayb'ub'al viñ
in mam. Yalannac viñ icha tic:
Sic'can in lolonel tic d'a a pen-
sar, c'anab'ajej tas sval tic, yic
vach' ay a q'uinal.
- 5 Cha a jelanil yed' a vach' pen-
saril, mañ ac'b'at in lolonel tic
satc'olal.
- 6 Xajanej a jelanil, mañ a
patiquejeli, yujto ol ach colchaj
yuuj.
- 7 Yovalil tza sayec' jelanil d'a jun-
jun c'u. Vach'chom ajaltac tz'aj
yilchaj uuj, palta te vach' ama
tato a tza b'ab'laj sayejec' d'a
yichañ juntzañxo tas ay
d'ayach.
- 8 Nib'ejoch jelanil, yic vach' ol
ach ic'jocchaañ yuuj, yic vach'
nivan ol aj elc'och d'a yol sat
eb' etanimail.
- 9 A yuj jelanil chi', vach' ol ach
elc'ochoc, ol och q'uelan eb'
anima yuj a jelanil chi',
xchican viñ in mam chi'
d'ayin.

- 10 Axo ticnaic ach vuninal, cha val
ab' juntzañ in lolonel tic, yic
vach' ol najatb'oc a q'uinal.
- 11 A in ol ach vic' b'ey d'a sb'ey-
b'al eb' jelan, ol vac'an a b'ey-
b'alej tojolal.
- 12 A d'a tojol b'eyb'al chi', malaj
tas ol ach yamanoch vaan,
vach'chom yelc'olal ol ach
b'atoc, palta mañ ol ach telvoc-
laj.
- 13 Ac'och a pensar d'a c'ayb'ub'al
tic, mañ a patiquejeli. Yelxo val
tza b'eyb'alej yic vach' ay a
q'uinal.
- 14 Mañ ach b'at tzac'an d'a spatic
eb' chuc sb'eyb'al, mañ a c'ulej
icha tas sc'ulej eb'.
- 15 B'esel a b'a d'a scal eb', ac' ip a
b'eyb'alan vach'il.
- 16 Max ochlaj svayañ eb' tato max
sc'ulej chucal eb', max yic'laj
yip eb', tato malaj junoc mach
syixtej eb'.
- 17 A chucal yed' ixtoj anima, a jun-
tzañ chi' svael eb' yaji.
- 18 A sb'eyb'al eb' tojol spensar,
lajan icha ayic vanto sacb'i
masanto sq'ue c'u, scheclaj
spatic yichañ eb' yuuj.
- 19 Axo sb'eyb'al eb' chuc spensar
jun, lajan icha yic tzoñ b'eyec'
d'a scal q'uic'alq'uinal, mañ
chequeloc b'aj sco tenoch coc.
- 20 Ach vuninal, cha ab' in lolonel
tic, maclej val ab' sic'lab'il.
- 21 Mocab' iq'uel a sat d'ay, sic'can
d'a a pensar,
- 22 yujto a juntzañ lolonel tic
tz'ac'an sq'uinal eb' tz'ilchaj
yuuj.
- 23 Tza ya'ilej a pensar d'a yichañ
masanil tastac ay d'a yolyib'añ-
q'uinal tic, yujto a a pensar chi'

tzach cuchb'an d'a vach'il, ma d'a chucal.

- 24 Mañ esalvumoc tzutej a b'a, mañ a comon alej pax chucal lolonel.
- 25 Te tojolñej tzach b'at d'a ichañ d'a sb'eal vach'il, mañ ach b'at q'uelan d'a tas malaj svach'il.
- 26 Tza ya'ilej val tas tza c'ulej icha val co sic'llan co b'e b'aj tzoñ b'eyi, aocab' val sb'eal vach'il b'aj tzach ochi.
- 27 Mañ ach elcan d'a jun b'e te tojol, mañ ach b'atcan d'a sb'eal chucal.

**Tzil val a b'a d'a eb' ix ix
chuc spensar**

- 5** 1 Ach vuninal, cha ab' in jelanil tic, scham val a maclan ab' in razón vach' svalu'.
- 2 Icha chi' ol aj snachajel uuj, ol yal a lolon yed' jelanil.
- 3 A junoc ix ix ay yetb'eyum, te vach' slolon ix, c'ununi slolon ix yic tzach smontejb'at ix d'a chucal.
- 4 Axo d'a slajvub'al, lajanxo tz'aj ix icha añ ixaj te c'a', icha val tz'aj co lajvi yuj q'uen espada chab' ye.
- 5 A mach sb'eyec' yed' jun ix ix chi', ol chamoc. A sb'eyb'al jun ix ix chi', b'eal chamel yaji.
- 6 A d'a ix chi' malaj yelc'och sb'eal q'uinal, max snalaj ix tato vach', mato chuc sb'eyb'al ix chi'.
- 7 Yuj chi' ach vuninal, ab' tas svalu'. Mañ ic'canel a b'a d'a a cachnab'il svac' tic.
- 8 Najat tzach el d'a stz'ey ix ay yetb'eyum chi', xach c'ochta val d'a spuetail spat ix.

- 9 Tato maay, ol satel a b'inaj d'a vach'il, elañchamel ol ach cham yuj junoc viñ malaj yoq'uelc'olal.
- 10 Tato icha chi' tza c'ulej, jantac-ñej a b'eyumal ix ilchaj uuj ayic ix ac'an val ip a munlaji, ol ac'-canb'at d'a yol sc'ab' junoc ch'oc animail.
- 11 Tato tza c'anab'ajej tas syal ix, toxoñej ol ach oc'canec'oc, jab'-jab'il ol lajvoquem a nivanil.
- 12 Axo ol alan icha tic: ¿Tas val yuj ix in patiquejel in cachnab'il? ¿Tas val yuj maj in c'anab'ajej?
- 13 Maj yal in c'ool ix in cha vab' tas ix yal eb' in c'ayb'umal, octom ix in cha vab' d'a eb'.
- 14 Axo ticnaic jab'xoñej maj in juviel d'a yichañ masanil choñab' d'a junelñej, xa chama.
- 15 Uc' a a' ictaxon yaji yic vach' tz'ec' staquiñal a ti'. (Syalel-c'ochi añej yed' ix etb'eyum tzac' a gana.)
- 16 ¿Tas val yuj ol aj uninal yed' eb' ix ix tz'ec' d'a yoltac calle?
- 17 Vach' scolvaj eb' uninal ed'oc, d'a yichañ junocxo mach b'aj scolvaj eb' uninal chi'.
- 18 Tzalajañ, ayocab' uninal yed' ix etb'eyum chi', aton ix, ix ic' a b'a yed'oc ayic quelem achto.
- 19 Vach'ocab' yilji ix d'a yol a sat, icha val junoc noc' c'ultaquil chej. Mocab' lajvoc a tzalaj-c'olal d'a ix, ayocab' a tzalaj-c'olal chi' yujto xajan ach yuj ix.
- 20 Ach vuninal, mañ ac' somchajel a pensar yuj junoc ix ix ayxo yetb'eyum. ¿Tas yuj ol ach och chelchel d'a junxo ix ix chi'?

- 21 A Jehová van ton yilan co b'ey-b'al junjun oñ, malaj junoc tas max uji yilani.
- 22 A eb' chuc, añeja' schucal eb' chi' ol ac'an juvoqueloc. Añeja' schucal eb' chi' ol tzece'anoc, icha co tzece'ji d'a junoc lasu.
- 23 Yujto max syamoch vaan sb'a eb', yuj chi' ol b'atcan eb' d'a chamel. Yuj smañ pensaril eb' chi', ol satcanel eb'.

Ay smay cac'anoch co b'a fiadoral

- 6¹ Ach vuninal, tato tzac'och a b'a a majnan q'uen tumin yuj junoc ch'oc animail d'a junoc etchoñab',
- 2 van ac'anem a yaalil, ol cotcan d'a ib'añ yuj b'aj ix ac'och a b'a chi'.
- 3 Ach vuninal, icha tic tzutej a colanel a b'a d'a yol sc'ab' viñ aj tumin chi'. Ixic, emnaquil tzutej a b'a tzach tevi d'a viñ, tza c'anan nivanc'olal a b'a d'a viñ yic max ach yac' pural viñ a tupanel sb'oc viñ b'aj ix ac'och a b'a chi'.
- 4 Smoj val maxtzac ach vay yuuj, mocxob' ic' ip junoc rato
- 5 masanto tzach el d'a yalañ, icha val yel junoc noc' c'ulthaquil chej d'a junoc mach pechjinac, ma icha yel junoc noc' much d'a junoc yaal.

A c'ayb'ub'al d'a eb' max munlaji

- 6 Ach anima malaj a gana a munlaji, ilnab' noc' ch'equem, sic'-lab'il tzila' tas syutej noc' smunlaji yic tz'ilchaj svael noc', scham val a c'ayb'an d'a noc'.
- 7 Vach'chom malaj mach schecan munlaj noc', malaj yajal noc' tz'alan yab' tas sc'ulej,

- 8 palta ayic stiempoan svael noc', syac' val yip noc' smunlaji yic smolancan svael noc' chi'.
- 9 Ach anima malaj a gana a munlaji, c'ocb'ilxo chi' tzach vayi. C'ocb'ilxo chi' tzach ec' jichan.
- 10 Yacb'an scot numumoc a vayai, snecnecan a jolom, jeljumb'a tz'aj a c'ab', te vach' tz'aj a vayi,
- 11 axo tz'aji, scot meb'ail d'a ib'añ, ste b'at d'a ib'añ icha junoc viñ elc'um ed'jinac junoc q'uen cuchilub'.

A sb'eyb'al eb' chuc

- 12 A eb' chuc spensar, añej es tzece' yal eb' d'a scal eb' anima.
- 13 Smutz'mutz'an sat eb' yac'an yechel, sch'oxanpax eb' yed' yiximal sc'ab'.
- 14 Junelñej te chuc spensar eb', axoñej malaj svach'il sna sc'ulej eb'. A b'aj tz'ec' eb', añej oval sq'uecan vaan yuj eb'.
- 15 Yuj chi' elañchamel ol ja yaelal d'a yib'añ eb'. Junñej mutz'satil ol aj slajviem eb', mañxa tas ol yal yuj eb'.

A tastac chach'ilel yuj Jehová

- 16-19 Ay uque' tas chach'ilel yuj Jehová d'a junelñej: Aton ic'ojchañb'ail, esalvumal, mac'ojcham anima malaj smul, naojchaañ tas malaj svach'il, chucal sc'ulaji, ac'ojoch es d'a yib'añ junocxo mach yed' ic'ojchaañ oval d'a scal anima.

A syaelal ajmulal

- 20 Ach vuninal, sic'can juntzañ in c'ayb'ub'al tic d'a a pensar yed' a c'ayb'ub'al syac' ix a nun.

- 21 Sic'can d'a a pensar, naan-
ñejocab' uuj d'a masanil
tiempo.
- 22 A ol ach cuchb'an b'aj ol ach
ec'oc, mañ ol ach xivoc ayic ol
ach vayoc. Ayic ol el a vayañ,
añeja' juntzañ tic naan uuj.
- 23 D'a val yel a a cachnab'il yed' a
c'ayb'ub'al tic, icha sacq'uinal
yaj d'ayach. A a cachnab'il chi'
yed' a pensar tzach cuchb'an-
b'at d'a sb'eal q'uinal.
- 24 A ol ach colanel d'a yol sc'ab' ix
ix chuc spensar yed' ix ayxo viñ
yetb'eyum to te vach' smontan
yed' slolonel.
- 25 Mañ ac'och a pensar d'a svach'il
yilji ix, mañ a cha somchajel a
c'ool yuj chajtil tzach aj
yilanoche ix.
- 26 A mach smulan yed' ix ajmul ix,
scot meb'ail d'a yib'añ, axo
mach smontaj yuj ix ay yet-
b'eyum yic smulan ix yed'oc,
syic'cot chamel d'a yib'añ.
- 27 Q'uinaloc ay junoc mach
tz'ic'anb'at te' tzac'ac' d'a sñi'
sc'ool, max ec'b'atlaj stz'ab'at
spichul yuj te'.
- 28 A mach sb'ey d'a yib'añ te'
tzac'ac', max ec'b'atlaj stz'ab'at
yoc yuj te'.
- 29 A mach smulan yed' ix ix ay
yetb'eyum chi', yovalil scot d'a
yib'añ.
- 30 Tato ay junoc elc'um tz'elc'an
junoc tasi yujto ay svejel, tzato
naji val d'a yib'añ,
- 31 palta vach'chom icha chi', tato
syamchaji, yovalil uquel tz'aj
stupan tas ix yelq'uej chi',
taxoñej mañxalaj tas scan d'ay.
- 32 Tato ay mach tz'ec' yed' ix ayxo
viñ yetb'eyum, yelxo val malaj

- jab'oc spensar. A mach icha chi'
sc'ulej, añeñ syac' lajvoc sb'a.
- 33 Ol scha syaelal, ol mac'jocpaxi,
mañxa b'aq'uiñ ol b'at sq'uix-
velal chi' satc'olal yuj eb'
anima.
- 34 A viñ ix ixtaj ix yetb'eyum chi',
te ov viñ icha te tzac'ac', mañ
jab'oc syac' nivanc'olal viñ ayic
sc'och stiempoal yac'anec' spac
viñ.
- 35 A silab' viñ ay smul chi' syac'
d'a viñ, max schalaj viñ, vach'-
chom te nivan silab' chi', palta
max yac'laj nivanc'olal viñ.

Cachnab'il yuj smon ix ajmul ix

- 7** 1 Ach vuninal, cha ab' in lolonel
tic. A juntzañ in checnab'il svac'
tic d'ayach, yovalil tza sic'can
d'a a pensar.
- 2 C'anab'ajej in checnab'il tic yed'
in c'ayb'ub'al yic vach' ol ach
ec'oc. Icha scutej co ya'ılan
snenal yol co sat, icha chi'
tzutej a ya'ılan a cachnab'il
svac' tic.
- 3 Naanñejocab' uuj, tza sic'ancan
d'a a pensar.
- 4 Xajanej a jelanil yujto icha
anab' yaji, ma icha a vach'c'ool.
- 5 Icha chi' ol aj a colchajel d'a yol
sc'ab' ix ajmul ix, aton ix ayxo
yetb'eyum, ix te vach' smontan
yed' slolonel.
- 6 Ay junel ix vilelta d'a sventenail
in pat,
- 7 ay juntzañ eb' viñ quelemtac
malaj jab'oc sjelanil ayeq'ui.
Axo ix vilani, ay jun viñ malaj
jab'oc spensar d'a scal eb' viñ
chi'.
- 8-9 Ayic vanxo yem c'u, vanxo
sq'ui'c'b'i, ix eq'uixc'och viñ d'a

- jun esquina, ix sc'axpitanec'
calle viñ, d'a stojolal b'aj ay
spat jun ix ix ay yetb'eyum.
- 10 Ix elta lemnaj ix scha viñ. Icha
spichul eb' ix ajmul ix spichul ix
ayochi, icha pax spensar eb' ix
chi' spensar ix.
- 11 Comonñej slolon ix, max q'uix-
vilaj jab'oc ix, max emlaj c'ojan
ix d'a spat.
- 12 Añej d'a yoltac calle tz'ec' ix,
d'a mercado yed' d'a yesquinail-
tac calle, ata' smaclej ix yec'
junoc vinac.
- 13 A jun ix chi', ix och lac'naj ix
d'a viñ quelem chi', ix och
tz'ub'naj ix d'a sti' viñ, maj
q'uixvoclej jab'oc ix, ix yalan ix
icha tic:
- 14 A ticaic ix vac' in silab' yic in
junc'olal alb'ilxo vuuj, yuj chi'
ayto noc' chib'ej d'a in pat tic-
naic.
- 15 Yuj chi' ix in elta ach in maclej,
yujto in gana tzach vila'. Tic
ach ilchaj vuuj.
- 16 A d'a sat in ch'at toxo ix in
lich'em jun sávana nab'a lino,
cotnac d'a Egipto.
- 17 Toxo ix vac'och perfume d'ay,
toxonej suc'uu'ui sjab', aton
mirra, áloes yed' te' canela.
- 18 Cotañ ved'oc, ol cac' val co
gana masanto ol sacb'oc. Ol
cac' val tzalajb'oc co c'ool co
xajanan co b'a.
- 19 A viñ vetb'eyum, malaj viñ
ayec' d'a in pat tic, yujto ay b'aj
te najat ix b'at viñ.
- 20 Ix yic'b'at jun mucuc q'uen
tumin viñ, yuj chi' manto ol
jalaj viñ masanto ol c'och
sc'ual sc'ojnaj q'uen uj, xchi
ix ix chi'.
- 21 A tas te vach' ix yal ix chi',
elañchamel ix montaj viñ
quelem chi' yuuj.
- 22 Yuj chi' ix och tzac'an viñ yuj
ix, icha yic'jib'at junoc noc'
vacax b'aj ol chamoc, ma icha
junoc noc' c'ultaquil chej scan
d'a ch'añ yaal,
- 23 masanto ol ec' junoc jul-lab'
d'a spixan noc'. Icha pax junoc
noc' much scan d'a te' yaal,
icha chi' yaj viñ, max snalaj
jab'oc viñ tato a d'a spat ix
chi' ol cham viñ.
- 24 Yuj chi' ach vuninal, maclej ab'
tas svala'. Tañvej val ab' in
lolonel tic.
- 25 Mañ a juel a vach' b'eyb'al
d'a junoc ix ix icha chi' spen-
sar, yic vach' mañ ol ach
sateloc.
- 26 Yujto tzijtumxo mach toxo ix
cham yuj eb' ix ix icha chi'
sc'ulej. Mañxo b'ischajb'enoc
mach scham yuj eb' ix.
- 27 Tato tzach b'at d'a sb'eal spat
eb' ix ix icha chi', van a b'atcan
d'a sb'eal chamel.

Vach' lolonel d'a jelanil

- 8¹ Ex quelemtac ab'ec, yujto tzex
avtaji yic tzeyic' e jelanil, yic
sq'uib' pax e pensar.
- 2 Yalñej b'aj ayex eq'ui, d'a junoc
tzalan, ma d'a yol b'e, ma b'aj
schalaj sb'a b'e, tzex avtaji.
- 3 Añejtona' d'a spuetail e
choñab', tzex avtajpaxi.
- 4 E masanil ex anima ayex d'a
yolyib'añq'uinal tic, ab'ec.
- 5 Ex quelemtac to mantalay e pen-
sar, c'ayb'eje e b'a d'a jelanil.
Ex chuc e pensar, sayec jelan
pensaril.

- 6 Ab'ec val sic'lab'il, ol alchaj
juntzañ tastac nivac yelc'och
d'ayex, mañxo jantacoc
svach'il.
- 7 Te yel tas ol alchaj d'ayex,
malaj tas toñej ol nachajq'ueoc.
- 8 Masanil juntzañ lolonel tic
vach'ñej, malaj jab'oc es d'ay.
- 9 A eb' jelan, secojtac tz'aj
snachajel juntzañ lolonel tic yuj
eb'. A eb' ay spensar yojtac eb'
tas syalelc'ochi.
- 10 Aq'uec eyip eyic'an e jelanil
yed' aj pensaril, yujto yelxo
val te nivan yelc'och d'a
yichañ q'uen oro yed' q'uen
plata.
- 11 Yelxo val te vach' jelanil d'a
yichañ q'uen q'ueen te vach'
yilji yed' d'a yichañ junoc tas
snib'aj val ochi.
- 12 A jelanil, yetb'eyum sb'a yed'
vach' pensaril. Syac' cojtaquejel
juntzañ vach' razonal.
- 13 Tato ay yelc'och Jehová d'ayoñ,
sco chaccanel chucal. Tato jelan
oñ, max yal-laj quic'anchaañ co
b'a. Max co nib'ejochlaj chuc
b'eyb'al yed' es.
- 14 Tato ay co jelanil, syal co naan
junoc tas sco c'ulej d'a stojolal,
tz'elñejpaxc'ochi.
- 15 A yuj jelanil syac' yajalil eb'
rey, tojol syutej eb' sch'olb'itan
tastac yaj eb' yetanimail.
- 16 Yuj jelanil chi', a eb' ayoch
yajalil, vach' syutej eb' stañvan
schoñab', vach' pax syutej eb'
sb'oan yaj yoval eb' anima.
- 17 A mach sayanec' jelanil yed'
smasanil sc'ool, tz'ilchaj yuuj.
- 18 Yuj jelanil chi', tz'aj co
b'eyumal, tzoñ b'inaj yuuj, ay
pax quelc'ochi.
- 19 A tas tz'ilchaj yuj jelanil chi',
yelxo te vach' d'a yichañ q'uen
oro yed' q'uen plata sic'b'ileli.
- 20 Yuj jelanil, sco b'eyb'alej
vach'ilal yed' tojolal.
- 21 A mach snib'an jelanil, ol yic'
sb'eyumal yuuj. Ol b'ud'joc spat
yuj masanil tastac vach'.
- 22 A jelanil chi', aytaxoneq'ui ayic
ix el yich smunlajel Jehová, ayic
manto sb'o masanil tastac,
- 23 ayic manto sb'o yolyib'añq'uinal
tic,
- 24 ayic mantalaj a' nivac mar,
mantalaj pax sjaj a' nivac a'
sq'ueuli yed' pax sjaj a' cotac a'.
- 25 Ayic manto sb'olaj lum tzalquix-
tac yed' lum nivac vitz, ayxoc'
jelanil chi' ta'.
- 26 Ix yic'canel yich jelanil Jehová
ayic manto sb'olaj lum luum tic,
mantalaj spococal jun yolyib'añ-
q'uinal tic ta'.
- 27 Ayic ix sb'oanq'ue satchaañ
masanto b'aj schalaj sb'a yed' a'
mar, aytaxon ec' jelanil chi' ta'.
- 28 Ayic ix sb'oan asun ay d'a sat-
chaañ yed' pax yic ix
syamanoch vaan a' mar,
- 29 ayic ix yalan d'a a' mar chi' to
mañ ol el a' b'aj aycani yed' pax
ix yac'anem yich lum luum tic,
aytaxon ec' jelanil chi' ta'.
- 30 A yuj sjelanil Dios ix sb'oq'ue
masanil tastac, ste tzalaj yuj tas-
tac ix sb'o chi', yujto a'
sch'oxanel sjelanil.
- 31 Stzalaj yuj yolyib'añq'uinal yed'
eb' anima sb'onac.
- 32 Axo ticnaic ex anima, ab'ec val
tas tz'alchaj d'ayex, b'eyb'alejec
jelanil yic te vach' eyico'.
- 33 Chaec eyab' e c'ayb'ub'al, mañ
e patiquejel jelanil.

- 34 Te vach' yic mach scham val
yab'an lolonel yic jelanil,
35 yujto a mach tz'ilchaj jelanil
chi' yuuj, tz'ilchajpax sq'uinal,
syic'anpax svach'c'olal Jehová.
36 Palta a mach max chaan yab'
lolonel yic jelanil, munil syic'-
cot yaelal d'a yib'añ.

**Max schalaj sb'a jelanil
yed' mañ pensaril**

- 9¹ A ix vilani, ichato ay jun ix ix,
ix sb'oq'ue spat, te vach' ix aj
yilji, uque' val yoyal ix yaq'uem
ix.
2 Ix smilcham noc' noc' ix, ix
sb'oan jun nivan vael ix,
ix sb'oan vino ix te vach', ix
sb'oanb'at ix d'a sat smexa.
3 Ix lajvi chi', ix schecanb'at eb'
schecab' ix d'a juntzañ tzalquix-
tac ay d'a yol choñab'.
4 Axo eb' schecab' ix chi' ix alan
icha tic: Ex quelemtac mantalaj
e jelanil, cotañec. Ex malaj e
pensar, cotañec.
5 Ol ex vaoc, ol eyuc'an vino to
vach'xo yaji.
6 Actejecan e mañ pensaril chi'
yic vach' tzalajc'olal ol ex ajoc.
B'eyb'alejec sb'eyb'al eb' te
jelan spensar, xchi eb' schecab'
ix chi'. A jun ix ix chi', a jelanil
sch'oxo'.
7 Tato tzal d'a eb' b'uchumtac to
chuc sc'ulej eb', añej lolonel
mañ vach'oc ol yal eb' d'ayach.
Tato tzal d'a eb' chuc to mañ
vach'oc syutej sb'a eb', toñej ol
ach sb'aj eb'.
8 Tato tza cach eb' anima ac'um-
tac, ol och eb' ajc'olal d'ayach.

Tato tzal d'a eb' ay spensar b'aj-
til tz'och spaltail eb', ol ach
xajanej eb'.

- 9 C'ayb'ej eb' jelan yic vach' ol te
jelanb'oc eb'. C'ayb'ej eb' anima
vach' spensar yic vach' ol ste
ojtaquejel eb'.
10 Tato sco nib'ej jelan tzoñ aji,
ayocab' yelc'och Jehová d'a co
sat. Tato scojtaquejel Dios to
Axoñej Ochi, tz'acan co pensar
sic'lab'il syal chi'.
11 A yuj jelanil chi', ol najatb'oc co
q'uinal, te tzijtum ab'il ol quila'.
12 Tato ay co jelanil, quicñej yaj
vach'ilal. Tato b'uchumtac
scutej co b'a jun, munil d'a
quib'añ ol cotcan yaelal.
13 A junoc ix ix malaj spensar,
mañ jantacoc slolon ix, max
q'uixvilaj jab'oc ix, malaj pax
jab'oc tas snachajel yuj ix.
14 Toñej tz'em c'ojan ix d'a yol
xila, d'a sti' spat chaañ yajq'ue
d'a tzalan d'a yol choñab',
15 syavtancot eb' tojolñej tz'ec' d'a
yol b'e chi' ix, syalan ix icha tic:
16 Ex quelemtac mantalaj e jelanil,
cotañec, xchi ix. Syalanpax ix
d'a eb' malaj spensar:
17 A a' tz'elc'aji, te vach' yuc'ji
a'. A jab'oc vael sco va d'a
elc'altac te vach',^a xchi ix.
18 Axo eb' viñ quelemtac chi', mañ
yojtacoc eb' viñ tato a eb' viñ
yavtejnaccot ix, chamnacxo eb'
viñ ticnaic.

B'ab'el macañ slolonel viñaj Salomón

- 10¹ A juntzañ slolonel viñaj
Salomón: A eb' uninab'il ay
spensar, syac' tzalajb'oc sc'ool

^a 9.17 A jun tic, ajmulal syalelc'ochi.

- smam snun eb'. Axo eb' malaj spensar, syac' cus sc'ol smam snun eb' chi'.
- 2 Tato squic' co b'eyumal d'a chucal, malaj scac' yala'. Tato tojol co b'eyb'al, tzoñ colchajel yuj d'a yol sc'ab' chamel.
- 3 A Jehová malaj b'aj ol scha cham eb' vach' sb'eyb'al yuj vejel, palta axo eb' chuc jun, max chajilaj yac' sgana eb' yuuj.
- 4 Tato malaj co gana tzoñ munlaji, scot meb'ail d'a quib'añ. Tato tzoñ munlaj sic'lab'il jun, tzoñ och b'eyumal.
- 5 Tato ay co spensar, sco molb'ejcan sat tas scavej d'a stiempoal. Tato toñej tzoñ vay d'a stiempoal smolchaj sat avb'en chi' jun, scac' q'uixvelal co b'a.
- 6 A eb' anima vach' spensar, mañ jantacoc svach'c'olal Dios scha eb'. Axo eb' chuc jun, a yuj chucal sc'ulej eb', scotcan yaelal d'a yib'añ eb'.
- 7 A eb' vach' spensar, d'a vach'ilal ol aj snajicot eb'. Axo pax eb' chuc jun, mañxa mach ol naancot eb'.
- 8 Tato ay co pensar, ol co c'anab'ajej tas schecji co c'ulej. Palta tato toñej tzoñ comon lolon jun, ol oñ satel yuuj.
- 9 Tato vach' co b'eyb'al, malaj b'aj ol oñ xivoc. Tato a chucal sco c'ulej jun, ol oñ yamchajelta.
- 10 A eb' stz'eptz'epan sat snaan junoc chucal, scotcan nivac yaelal yuj eb'. Yujto ste comon lolon eb', yuj chi' ol satel eb'.
- 11 A slolonel eb' vach' spensar, a ol ac'an vach'ilal d'a scal eb' anima. Axo eb' chuc jun, a yuj chucal sc'ulej eb', ol cotcan yaelal d'a yib'añ eb'.
- 12 Tato ay co chichonc'olal, a oval sq'ue vaan cuuj. Palta tato sco xajanej eb' quetanimail, scac'ñej nivanc'olal eb'.
- 13 Tato ay co pensar, scheclajel co jelanil d'a tas scala'. Tato malaj co pensar jun, tzoñ mac'jiñej d'a te' jixc'ab' te'.
- 14 Tato jelan co pensar, sco ya'ilej tas scala'. Palta tato malaj co pensar jun, tzoñ te loloni, añej chucal sq'ue vaan yuj tas scal chi'.
- 15 A eb' b'eyum, a sb'eyumal eb' scolani. Axo pax eb' meb'a' jun, malaj tas syal scolan eb'.
- 16 A co q'uinal sco cha spacoc co vach' b'eyb'al. Palta tato chuc scutej co b'a jun, a yaelal sco cha spacoc.
- 17 Tato sco cha cab' co cachnab'il, snajatb'i co q'uinal. Tato max co cha cab' jun, quenñej tiempo squila'.
- 18 A eb' elc'altac schichon sc'ol d'a junocxo anima, esalvum eb'. A eb' añej aloj pecal tzec' yala', malaj jab'oc spensar eb'.
- 19 Tato tzoñ te comon loloni, tz'och co mul d'a scal tas scal chi'. Tato max oñ lolon jun, ay co pensar syal chi'.
- 20 A slolonel eb' vach' spensar, te nivan yelc'och icha q'uen plata te vach'. Axo pax spensar eb' chuc jun, malaj jab'oc yelc'ochi.
- 21 A slolonel eb' vach' spensar, mañ jantacoc eb' sc'ayb'aj yuuj. Axo eb' malaj spensar jun, scham eb' yuj smañ pensaril chi'.

- 22 A yuj svach'c'olal Jehová, tzoñ och b'eyumal, mañ yujoc b'aj tzoñ te munlaji.
- 23 A eb' malaj spensar, ste q'uechaañ eb' ayic sc'ulan chucal eb'. Axo eb' ay spensar jun, syac' tzalajb'oc sc'ool eb' yuj sjelanil.
- 24 A tastac b'aj xiv eb' chuc, a sjavi d'a yib'añ eb'. Axo eb' vach' spensar jun, tz'elc'och tas snib'ej eb'.
- 25 A eb' chuc sb'eyb'al, quenñej tiempo tz'ec' eb' icha junoc chacxuxum ic'. Axo pax eb' vach' spensar jun, ayñejec' eb' d'a junelñej.
- 26 Tato sco chec junoc jaragana, scab' syail yuuj, ec'to d'a spajil yal noc' vinagre d'a q'uen que, ec'to icha syail sb'at te tab' d'a yol co sat.
- 27 Tato ay yelc'och Jehová d'ayoñ, snajab'i co q'uinal. Palta tato chuc sco c'ulej jun, stzap co q'uinal.
- 28 A tas sjavi d'a yichañ eb' vach' spensar, aton tzalajc'olal. Axo tas ayoch yipoc sc'ol eb' chuc jun, max elc'ochlaj.
- 29 A Jehová stañvan eb' vach' sb'eyb'al. Axo eb' sc'ulan chucal jun, ol satjoquel eb' yuuj.
- 30 A eb' vach' spensar tec'anñej yajec' eb'. Axo eb' chuc spensar, mañ nivanoc tiempo tz'ec' eb' d'a yolyib'añq'uinal tic.
- 31 A eb' vach' spensar, añej jelanil syal eb'. Axo eb' chuc slolon jun, maxtzac chajilaj lolon eb', ichato spolchajel yac' eb'.
- 32 A eb' vach' spensar, tzoñ tzalaj yuj tas syal eb'. Axo pax eb'

chuc spensar jun, añej chucal lolonel syal eb'.

- 11** ¹ A echlab' mañ tz'acanoc, max schalaj sc'ol Jehová. Axo echlab' tz'acan jun, stzalaj sc'ool yed'oc.
- 2 A eb' ac'umtac, syac' q'uixvelal sb'a eb'. Axo eb' emnaquil syutej sb'a, jelan tz'aj eb'.
- 3 A eb' tojol spensar, a stojolal eb' chi' scuchb'ani. Axo pax eb' chuc jun, satel eb' yuj schab'-satil.
- 4 Ayic ol javoc sc'ual co ch'ol-b'itaji, mañxalaj yopisio co b'eyumal, axoñej co tojolal ol oñ colanel d'a chamel.
- 5 Tato tojol scutej co b'a, a tojolal chi' tzoñ ic'an b'ey d'a vach'ilal. Axo eb' chuc jun, añeja' schucal eb' chi' tz'ic'an sateli.
- 6 Tato tojol scutej co b'a, a tojolal chi' tzoñ colan d'a yol sc'ab' chucal. A eb' chuc sb'eyb'al, a chucal snib'ej eb', a tz'ic'ancot d'a yib'añ eb'.
- 7 Ayic scham eb' chuc, scham eb' yed' tas ayoch yipoc sc'ool. Maxtzac elc'ochlaj tas nab'il yuj eb'.
- 8 A Jehová scolan eb' tojol spensar d'a scal yaelal, axo eb' chuc tz'ochcan d'a syaelal sq'uexuloc eb' tojol spensar chi'.
- 9 A yaloj pecal eb' chuc, satel eb' yetanimail eb' yuuj. Palta a sjelanil eb' vach' spensar, a' scolan eb' anima chi'.
- 10 Ayic sq'uechaañ eb' vach' spensar, ste tzalaj eb' anima yuj eb'. Axo yic scham eb' chuc jun, tz'och q'uiñ yuj masanil eb' anima.
- 11 A eb' vach' sb'eyb'al, sq'ue vaan schoñab' eb' yuj sb'eyb'al chi'.

- Palta axo pax schoñab' eb' chuc, satel yuj schucal sb'eyb'al eb'.
- 12 A eb' malaj spensar, chuclaj tas syal eb' d'a spatic eb' yetanimail. Axo eb' ay spensar jun, cham naab'il slolonel eb' syala'.
- 13 A eb' alum pecal, syalelta eb' masanil tas tz'alchaj d'ay d'a c'ub'eltaquil. Axo eb' vach' spensar jun, a tas syab' eb', toñej sic'can eb' d'a spensar.
- 14 Tato malaj mach scuchb'an junoc choñab' d'a vach'il, mañ tec'anoc jun choñab' chi'. Palta tato tzijtum eb' tz'ac'vi razón, vach' tz'elc'och jun choñab' chi'.
- 15 Tato scac'och co b'a fiadoral d'a junoc anima mañ cojtacoc, chuc tzoñ ajelc'ochi, tato max co tac' jun, malaj jab'oc tas sco na'a.
- 16 A eb' ix ix vach' spensar, tz'ic'-jichaañ eb' ix. Axo eb' viñ vinac pec' tumin, añej q'uen tumin chi' tz'ilchaj yuj eb' viñ.
- 17 Tato tz'oc' co c'ool d'a eb' quetanimail, a d'ayon syac' vach'il. Tato scac' chucal d'a eb' quetanimail chi' jun, añeja' on squic'cot chucal d'a quib'añ.
- 18 A eb' chuc sb'eyb'al, a tas vach' scha eb' spacoc yalani. Axo eb' tojol spensar jun, val yel te vach' tas scha eb' spacoc sb'eyb'al chi'.
- 19 Tato sco b'eyb'alej tojolal, vach' ol ec' yib'añq'uinal cuuj. Tato a chucal sco c'ulej jun, ol on cham yuuj.
- 20 A Jehovah schacanel eb' añej chucal ayec' d'a spensar sc'ulani, axo eb' te vach' sb'eyb'al, stzalaj yed' eb'.
- 21 Ayic sch'olb'itaj eb' anima, max ec'b'atlaj yac'jioch yaelal d'a yib'añ eb' chuc, axo eb' tojol sb'eyb'al, malaj tas tz'ac'jioch d'a yib'añ eb'.
- 22 A junoc ix ix te vach' yilji, palta malaj spensar ix, lajan ix icha junoc q'uen q'ueen xocanxocan nab'a oro ayoch d'a sñi' noc' chitam.
- 23 A tas snib'ej eb' tojol spensar, añej vach'ilal yed'nac. Axo tas snib'ej eb' chuc jun, añej yaelal yed'nac.
- 24 A eb' elb'en yuuj, siejb'at eb' tastac ay d'ay, tz'och eb' b'eyumal. Ay pax eb' te ya yel yuuj, ste cotcan meb'ail d'a yib'añ eb'.
- 25 A val eb' tz'el d'a sc'ool yac'ani, yelxo val ste aj tastac d'a eb'. A eb' scolvaji, scolji pax eb'.
- 26 A eb' max choñanlaj ixim strigo, toñej smolb'ejcan ixim eb', te chuc syal anima d'a spatic eb'. Axo eb' yechel schoñan ixim jun, a vach'il tz'aljican d'a yib'añ eb'.
- 27 A eb' ayec' d'a spensar sc'ulan vach'il, a svach'c'olal eb' anima tz'ilchaj yuj eb'. A pax eb' sc'ulan chucal jun, a chucal chi' sjavi d'a yib'añ eb'.
- 28 Tato a co b'eyumal scac'och yipoc co c'ool, ol on lajvoqueloc icha sc'ajb'anel te' xiltac te'. Tato tojol co pensar jun, vach' ol on elc'och icha syaxb'i sc'ab' te te'.
- 29 A eb' chuc syutej sb'a d'a smam snun, ma d'a eb' yuc'tac yed' d'a eb' yanab', malaj jab'oc tas ol ac'joccan d'a eb'. A eb' malaj spensar, checab'

tz'ajñejcan eb' d'a eb' ay spensar.

30 A spac scha eb' vach' spensar to snajatz'i sq'uinal eb'. A eb' jelan, vach' smontan eb' anima eb'.

31 A eb' tojol spensar scha spac eb' d'a yolyib'añq'uinal tic. Añej-tona' eb' sc'ulan chucal yed' eb' ajmul, mañ ol ec'b'atlaj schaan syaelal eb' yuj chucal sc'ulej chi'.

12 ¹ Tato ay yelc'och d'ayoñ ayic tzoñ cachji, vanton co xajanan jelanil syal chi'. Tato schichon co c'ool ayic tzoñ cachji jun, malaj co pensar.

2 A eb' anima vach' spensar, sch'ox svach'c'olal Jehová d'a eb', axo eb' chuc spensar jun, tz'ac'ji syaelal eb' d'a smojal yuuji.

3 A chucal malaj jab'oc tas syac' yipoc co c'ool. Axo pax vach' pensaril jun, syac' val co tec'anil.

4 A junoc ix ix te vach' spensar, c'ac' sc'ool viñ yetb'eyum ix yuuji. Axo pax junoc ix ix te chuc spensar jun, tz'ixtaxel viñ yetb'eyum ix yuuji.

5 A eb' anima tojol spensar, añej tojolal nab'il yuj eb'. Axo pax eb' chuc spensar jun, añej ac'oj musansatil anima naan yuj eb'.

6 A yuj slolonel eb' chuc, scham anima. Axo pax yuj slolonel eb' vach' spensar jun, scolchaj eb' anima d'a chamel.

7 Ayic sjavi syaelal eb' chuc, satel eb'. Axo pax eb' vach' spensar, nivan tiempo syil eb' yed' eb' yuninal.

8 A eb' anima jelan spensar, vach' lolonel tz'alchaj d'a eb'. Axo

pax eb' ayoch chucal d'a spensar jun, paticab'il el eb'.

9 A eb' malaj yelc'ochi, palta ay eb' tz'ac'an servil eb', te vach' yic eb' d'a yichañ pax eb' nivac vinac syutej sb'a, palta malaj tas vach' svaan eb'.

10 A eb' tojol spensar, sya'ilej noc' smolb'etzel noc' eb'. Axo pax eb' chuc spensar jun, syixtej noc' smolb'etzel noc' eb'.

11 A eb' smunlaj d'a sat luum tic, jantac tas vach' svaan eb'. Axo eb' malaj spensar jun, toñej sb'alec' tiempo eb'.

12 A eb' chuc sb'eyb'al, snib'ejoch sb'a eb' b'eyumal yuj chucal sc'ulej. Axo pax eb' vach' spensar jun, a d'a smunlajel eb' syiq'uelta tas tz'och yuuji.

13 A eb' chuc, syaalej sb'a eb' yuj es syala'. Axo pax eb' tojol spensar jun, vach'ñej tz'aj yel eb' d'a tas sja d'a yib'añ.

14 Junjun mach scha spac yuj tastac syala', schaan pax spac yuj tastac sc'ulej.

15 A eb' malaj spensar, vach'ñej tas sc'ulej eb' snaani. Axo pax eb' ay spensar jun, scha yab' razón eb'.

16 A eb' malaj spensar, elañchamel sch'oxel yoval sc'ol eb'. Axo pax eb' ay spensar jun, toñej smaqu'ec' eb' tas tz'utaji.

17 A eb' testigo vach', añej yel syal eb'. Axo pax eb' testigo chuc jun, añej es syal eb'.

18 A eb' comonñej sloloni, syac' echnaj spixan eb' yetanimail eb' icha yed' junoc q'uen cuchilub'. Axo pax eb' jelan spensar jun, snivanej sc'ol eb' anima eb' yed' tas syala'.

- 19 A eb' añej yel syala', nivan tiempo syil eb'. Axo eb' tz'esan jun, elañchamel satel eb'.
- 20 A eb' chuc, añej ac'oj musan-satil naan yuj eb'. Axo eb' sayanec' junc'olal, a tzalajc'olal tz'ilchaj yuj eb'.
- 21 A eb' vach' spensar, malaj chucal sja d'a yib'añ eb'. A eb' chuc jun, sja b'ulnaj juntzañ yaelal d'a yib'añ eb'.
- 22 A Jehová schacanel eb' esal-vum. Axo pax eb' añej yel syal jun, xajan eb' yuu.
- 23 A eb' jalan spensar, max yic'-chaañ sb'a eb' yuj tas yojtac. Axo eb' malaj spensar jun, sch'oxel smañ pensaril eb'.
- 24 A eb' smunlaji, syac' mandar eb'. Axo pax eb' malaj sgana smunlaj jun, checab' tz'aj eb'.
- 25 A ilc'olal syac' cus co c'ool. Axo pax junoc vach' lolonel jun, syac' co tzalajc'olal.
- 26 A eb' tojol spensar, cuchb'um tz'aj eb' d'a eb' yetanimail d'a vach'il. Axo pax eb' chuc spensar jun, scuchb'ejb'at eb' yetanimail eb' d'a chucal.
- 27 A eb' jaragana pechum noc', max sb'olaj noc' syamchaj yuj eb'. Axo pax eb' jalan spensar jun, jantac b'eyumal tz'ilchaj yuj eb'.
- 28 Tato sco b'eyb'alej tojol pensaril, syac' co q'uinal. A d'a jun b'eyb'al chi' malaj chamel.
- 13** ¹ A eb' uninab'il ay spensar, scha sc'ol eb' scachji yuj smam. Axo eb' malaj spensar jun, max schalaj sc'ol eb' scachji.
- 2 Tato vach' scutej co loloni, vach' pax tas sco cha spacoc.
- Tato squixtej eb' quetanimail jun, sco cha co yaelal d'a smojal.
- 3 Tato cham sco na' tas scala', syalelc'ochi to van co colan co q'uinal. Tato tzoñ comon lolon jun, a co yaelal squic'cot d'a quib'añ.
- 4 A eb' malaj sgana smunlaji, ay tas snib'ej eb', palta max ilchaj-laj yuj eb'. Axo pax eb' smunlaj jun, masanil tastac ay d'a eb'.
- 5 A eb' tojol spensar, schaquel esal lolonel eb'. Axo eb' chuc spensar jun, añej chucal tz'al-chaj d'a spatic eb'.
- 6 A tojol pensaril, a scolan eb' sb'eyb'alan tojolal chi'. A chucal, a satanel eb' sb'eyb'alan chucal chi'.
- 7 Ay eb' malaj jab'oc tas d'ay, palta icha eb' b'eyum syutej sb'a eb'. Ay pax eb' jun, masanil tastac ay d'a eb', palta icha meb'a' syutej sb'a eb'.
- 8 A eb' b'eyum, smanxielta sb'a eb' d'a yol sc'ab' eb' elc'um yed' stumin. Axo pax eb' meb'a' jun, malaj b'aq'uiñ tz'elc'ajb'at eb'.
- 9 A eb' tojol spensar, lajan eb' icha junoc tas copanel sc'ac'al. Axo pax eb' chuc spensar jun, lajan eb' icha junoc candil tup-nac.
- 10 A eb' ac'umtac, añej oval sq'ue vaan yuj eb'. Axo eb' emnaquil syutej sb'a jun, scha yab' razón eb'.
- 11 A q'uen tumin juniñej rato tz'ac'ji ganar d'a chucal, juniñej pax rato slajviel q'ueen. Axo pax q'uen tumin jab'jab'il smol-chaj jun, snivanb'i q'ueen.

- 12 A eb' max elc'och tas snib'ej, te cusc'olal tz'ajcan eb'. Axo pax eb' tz'elc'och tas snib'ej jun, ste tzalaj eb'.
- 13 A eb' max c'anab'ajan checnab'il, sjavi yaelal d'a yib'añ eb'. Axo pax eb' sc'anab'ajan checnab'il jun, te vach' spac scha eb'.
- 14 A c'ayb'ub'al syac' eb' ay spensar, syac' co q'uinal, a' tzoñ colanelta d'a yol sc'ab' chamel.
- 15 A eb' tz'ac'an razón vach', nib'ab'il eb'. Axo pax eb' a chucal syal jun, sb'atcan eb' d'a syaelal.
- 16 A eb' ay spensar, scham val snaan eb' tas sc'ulej. Axo pax eb' malaj spensar jun, a tas sc'ulej eb' sch'oxaneli to malaj spensar eb'.
- 17 A eb' checab' chuc syutej tas checji sc'ulej, añej oval sq'ue vaan yuj eb'. Axo eb' checab' vach' syutej tas checji sc'ulej jun, syic'cot junc'olal eb'.
- 18 Tato chuc scab'i tz'ac'ji razón d'ayoñ, añej meb'ail yed' q'uix-velal sjavi d'a quib'añ. Tato sco cha cab' co cachnab'il jun, tzoñ ic'jichaañ.
- 19 Ayic tz'ilchaj'och cuuj tas sco nib'ej, tzoñ te tzalaji, palta a eb' malaj spensar, malaj sgana eb' yactancan chucal.
- 20 Tato junñej tzoñ ec' yed' eb' ay spensar, squic' co jelanil d'a eb'. Tato junñej tzoñ ec' yed' eb' malaj spensar jun, tzoñ satcanel yed' eb'.
- 21 A eb' chuc tzac'anñejoch yaelal yuj eb'. Axo pax eb' tojol spensar jun, a vach'il scha eb' spacoc.
- 22 A eb' vach' spensar, syac'can smach'en eb' yixchiquin eb'. Axo sb'eyumal eb' chuc jun, a d'a eb' vach' spensar scani.
- 23 A d'a sluum eb' meb'a', mañ jantacoc tas vach' syal yel d'a sat, palta yuj smañ pensaril eb', malaj tas syic' eb' d'a sluum chi'.
- 24 Tato max cac' tzalaj eb' cuninal, mañ xajanoc eb' cuuj syal chi'. Tato sco xajanej eb' jun, yunetacto eb' sco yamanoch cac'an tzalaj eb'.
- 25 A eb' tojol spensar, sva eb' masanto sb'ud'ji eb'. Axo pax eb' chuc spensar jun, tz'ochñej svejel eb'.
- 14** ¹ A eb' ix ix ay spensar, vach'ñej yaj yol spat eb' ix. Axo pax eb' ix malaj spensar jun, juvinaquel yol spat eb' ix yuuj.
- ² Tato vach' co b'eyb'al, te ay yelc'och Jehová d'ayoñ. Axo pax eb' chuc sb'eyb'al jun, malaj yelc'och Jehová d'a eb'.
- ³ A tas syal eb' malaj spensar, a tz'ic'ancot yaelal d'a yib'añ eb'. Axo pax tas syal eb' ay spensar jun, a scolan eb'.
- ⁴ Tato malaj noc' vacax smunlaj d'a d'ocoj luum, malaj ixim trigo sco molo'. Yuj smunlajel noc' vacax chi', nivan ixim trigo chi' squic'a'.
- ⁵ A eb' testigo vach', añej yel syal eb'. Axo pax eb' testigo chuc jun, secojtac tz'aj yesan eb'.
- ⁶ A eb' b'uchumtac, sayec' jelanil eb', palta max ilchajlaj yuj eb'. Axo pax eb' jelan spensar jun, secojtac tz'aj yilchaj jelanil yuj eb'.

- 7 Quiq'uequel co b'a d'a stz'ey eb' malaj spensar, yujto malaj tas ol quiq'uelta d'a slolonel eb' syala'.
- 8 A eb' ay spensar, sna val eb' sic'lab'il tas sc'ulej. Axo pax eb' malaj spensar jun, syac' musansatil sb'a eb'.
- 9 A eb' malaj spensar, malaj tas sna eb' yuj chucal sc'ulej. Axo pax eb' anima vach' spensar jun, snib'ej eb' to tz'ac'ji nivan-c'olal yuj Dios.
- 10 A oññej cojtac tas yuj tzoñ cusi, ma tas yuj tzoñ tzalaji. A eb' ch'oc animail, malaj yalan yic eb' d'a tas sco na chi'.
- 11 A yiñtilal eb' chuc spensar, ol sateloc, palta a yiñtilal eb' vach' spensar jun, ol q'uib'ñej.
- 12 Ay val b'eyb'al te vach' co naani, palta van oñ yic'anb'at d'a chamel.
- 13 Ay b'aj tzoñ tzevaji, palta cusc-nac co c'ool. Ay b'aj tzoñ te tzalaji, palta cusc'olalxo slajviel-c'ochi.
- 14 A eb' tz'actancan vach' b'eyb'al, stzalaj eb' yuj schuc b'eyb'al. Axo pax eb' anima vach' spensar jun, stzalaj eb' yuj svach' b'eyb'al.
- 15 A eb' malaj spensar, masanil tas tz'alchaji syac'och eb' d'a sc'ool. Axo pax eb' ay spensar jun, scham val yilan eb' tas sc'ulej.
- 16 A eb' ay spensar, ay xivc'olal eb', yuj chi' syiq'uel sb'a eb' d'a chucal. Axo pax eb' malaj spensar jun, comonñej syac'och sb'a eb' d'a yaliñej tas.
- 17 A eb' c'un scot yoval, malaj spensar eb', comonñej syutej sb'a eb'. A eb' snaan chucal yic vach' tz'ec' yuuj, chach'b'ilel eb'
- 18 A spac scha eb' malaj spensar, aton mañ pensaril. Axo spac scha eb' ay spensar jun, to svach' jacvi spensar eb'.
- 19 A eb' chuc, syaq'uem sb'a eb' d'a eb' vach', stevioch eb' d'a spuertail spat eb' vach' chi'.
- 20 A eb' meb'a', paticab'ilel eb' yuj eb' yetanimail. Axo pax eb' b'eyum jun, mañ jantacoc yamigo eb'.
- 21 Tz'och co mul tato sco patiquejel eb' quetanimail, palta te vach' quico' tato tz'oc' co c'ool d'a eb' meb'a'.
- 22 A eb' añej chucal sgana sc'ulej, sjuviel eb' yuj tas sna chi'. Axo pax eb' sgana sc'ulan vach'il jun, xajan eb' yuj Dios.
- 23 A junoc munlajel scac' quip co b'oani, ay tas syac' d'ayoñ, tato añej lolonel scac' jun, scot meb'ail d'a quib'añ.
- 24 A snivanil yelc'och eb' ay spensar, aton sjelanil eb'. Axo pax yic eb' malaj spensar jun, aton smañ pensaril eb'.
- 25 A eb' testigo yel syala', scol eb' yetanimail eb' d'a chamel. Palta a eb' testigo esalvum jun, syac' musansatil eb' yajal eb'.
- 26 A co xivc'olal d'a Jehová, tzoñ scol yed' eb' cuninal, yujto yip co c'ool yaji.
- 27 Tato ay yelc'och Jehová d'a co sat, ay co q'uinal, a tzoñ colanel d'a yol sc'ab' chamel.
- 28 Tato ay eb' rey ayoch reyal d'a jantac anima, sb'inaj val eb'. Tato jayvaññej anima b'aj ayoch eb' reyal jun, slajviel eb'.

- 29 Tato ay co nivanc'olal, syalel-c'ochi to ay co pensar, tato c'un scot coval jun, syalelc'ochi to malaj co pensar.
- 30 Tato junc'olalñej yaj co pensar, vach'ñej yaj co nivanil. Tato ay co chichonc'olal jun, tz'och co yab'il.
- 31 Tato squixtej eb' meb'a', van co paticanel Dios ix oñ b'oani. Tato ay yelc'och Dios d'ayoñ jun, tz'oc' co c'ool d'a eb'.
- 32 A eb' chuc, añeja' schucal eb' chi' tz'ic'ancot d'a yib'añ. Axo eb' vach' spensar jun, ayñejoch Dios yipoc sc'ol eb' masanto scham eb'.
- 33 A eb' jelan, añej jelanil molanec' d'a spensar eb'. Axo pax eb' malaj spensar jun, max c'ochlaj ijan snaan eb'.
- 34 Tato a tojolal sb'eyb'alej junoc choñab', sq'ue val chaañ, tato a chucal sb'eyb'alej jun, tz'ac'ji q'uixvelal.
- 35 A eb' checab' ay spensar, stzalaj viñ rey yed' eb'. Axo pax eb' checab' malaj spensar jun, scot yoval sc'ol viñ rey d'a yib'añ eb'.
- 15** ¹ Tato sco pac junoc lolonel d'a emnaquilal, stup oval yuuj. Tato ov scutej co pacan jun, ste vach' q'ue vaan oval chi'.
- 2 Ayic slolon eb' ay spensar, a jelanil syic' eb' anima d'a eb'. Axo yic slolon eb' malaj spensar jun, añej mañ pensaril syal eb'.
- 3 Ayñejec' Jehová d'a masanil b'aj, syilñej tas sc'ulej eb' chuc yed' eb' vach'.
- 4 A lolonel vach' tz'alchaj d'ayoñ, syac' snivanil co c'ool, ichato tzoñ yañtej. Axo pax chucal lolonel tz'alchaj d'ayoñ jun, scab' val syail yuuj.
- 5 A eb' malaj spensar, chuc syab' eb' ayic tz'ac'ji scachnab'il eb' yuj smam. Axo eb' ay spensar jun, scha sc'ol scachnab'il eb' syac' smam.
- 6 Mañ jantacoc tas ay d'a yol spat eb' anima vach' spensar. Axo eb' chuc jun, max yac'laj sgana eb' yed' tas syac' ganar.
- 7 Ayic slolon eb' ay spensar, a jelanil syalel eb'. Axo eb' malaj spensar jun, malaj yelc'och tas syal eb'.
- 8 A silab' eb' chuc, max schalaj sc'ol Jehová, palta scha val yab'i ayic slesalvi eb' tojol spensar d'ay.
- 9 Max schalaj sc'ool Jehová schuc b'eyb'al eb' chuc, palta te xajan eb' sb'eyb'alan tojolal yuuj.
- 10 A eb' tz'actancan svach' b'eyb'al, smojton val yac'ji syaelal eb'. Smoj val scham eb' malaj sgana scachji.
- 11 Syil Jehová chajtil yilji b'aj ay eb' chamnac, ¿tocval max yil pax co pensar?
- 12 A eb' te b'uchumtac, malaj sgana eb' ay mach scachani, toxon max sc'anb'ej junoc razón eb' d'a eb' ay spensar.
- 13 A eb' stzalaji, stetzon sat eb'. Axo pax eb' scus jun, tz'och pitz'an yaelal d'a spixan eb'.
- 14 A eb' ay spensar, snib'ej eb' svach' ojtaquejel jelanil. Axo eb' malaj spensar jun, stzalaj eb' yed' smañ pensaril chi'.
- 15 A eb' ilc'olal yaji, cuseltacñej tz'ec' junjun c'u d'a eb'. Axo

- pax eb' tzalaje'olal yaj jun,
q'uiiñej d'a eb' junjun c'u.
- 16 Tato ay yelc'och Jehová d'ayoñ,
yelxo te vach' quico' vach'chom
meb'a' oñ, d'a yichañ pax to ay
co tumin palta ilc'olalñej caji.
- 17 Te vach' tato sco xajanej co b'a
vach'chom añej añ itaj sco chi'a,
d'a yichañ pax añej noc' chib'ej
sco chi'a tato ovalñej caji.
- 18 A eb' c'un scot yoval, añej oval
sq'ue vaan yuj eb'. Axo pax eb'
ay snivanc'olal jun, syac' tup
oval eb'.
- 19 A d'a eb' jaragana, icha val to a
te q'uiix ayem d'a yol sb'e eb'.
Axo pax eb' anima vach' spen-
sar jun, vach'ñej sb'e eb'.
- 20 A eb' uninab'il ay spensar, syac'
tzalajb'oc sc'ool smam snun eb'.
Axo eb' malaj spensar jun, syac'
q'uixvelal smam snun eb' chi'.
- 21 A eb' malaj spensar, stzalaj eb'
yed' smañ pensaril chi'. Axo eb'
ay spensar jun, scham val yilan
eb' tas sb'eyb'alej.
- 22 Tato max co c'anb'ej razón,
masanil tas sco na' max elc'och-
laj. Tato sco cha cab' razón
vach' jun, vach'ñej tz'aj yel-
c'ochi.
- 23 Te vach' tato vach' scutej co
pacan lolonel. Tato scac' junoc
razón ayic ay ilc'olal, yelxo val
te vach'.
- 24 A eb' ay spensar, sb'ey eb' d'a
sb'eal q'uinal yic vach' max
b'atcan eb' d'a sb'eal chamel.
- 25 A Jehová satanel tas ay d'a eb'
ac'umtac, palta a stañivan sluum
eb' ix ix chamnaxco yetb'eyum.
- 26 Max schalaj sc'ol Jehová tastac
nab'il yuj eb' chuc, palta a
lolonel vach' scha sc'ool.
- 27 A eb' mañ jantacoc tas snib'ej,
mañ jantacoc tas syic'cot eb' d'a
yib'añ eb' cajan yed' d'a yol
spat. Axo eb' max chaan q'uen
tumin yic smontaji, snajatb'i
sq'uinal eb'.
- 28 A eb' tojol spensar, scham val
snaan eb' tas syutej spacan
junoc lolonel. Axo pax eb' chuc
spensar jun, toñej scomon alej
chucal lolonel eb'.
- 29 A Jehová sb'at mican d'a eb'
chuc sb'eyb'al, palta smaclej
yab' slesal eb' tojol spensar.
- 30 A eb' stetzon sat, stzalaj co c'ol
yuj eb'. A junoc vach' ab'ix
syac' co tec'anil.
- 31 Tato sco scha cab' co cachnab'il,
vach' tzoñ aj d'a scal eb' jelan
spensar.
- 32 Tato malaj co gana tzoñ cachji,
munil a d'ayoñ syac' chucal.
Tato scha co c'ol co cachji jun,
van quic'an co jelanil.
- 33 Tato sco c'anab'ajej schecnab'il
Jehová, squic' co jelanil. Tato
co gana nivan tz'aj quelc'ochi,
yovalil emnaquil scutej co b'a.
- 16** ¹ A oñ anima oñ tic, sco na'
tas sco c'ulej, palta añej
Jehová tz'alani tas tz'aj
yelc'ochi.
- 2 A oñ anima oñ tic, sco na' to a
tas sco c'ulej vach'ñej, palta a
Jehová sch'olb'itan tas nab'il
cuuj chi'.
- 3 Tato scac'och masanil tas sco na
co c'ulej ab'enal d'a yol sc'ab'
Jehová, vach' tz'aj yelc'ochi.
- 4 A Jehová ix b'oancan masanil
tas yic tz'elc'och tas nab'il
yuuj, añejtona' a ix naancani
to a eb' chuc, yovalil ol scha
syaelal eb'.

- 5 A eb' syic'chaañ sb'a, chachb'ilel eb' yuj Jehová, yuj chi' mañ yojtacoclay eb' janic' ol javoc yaelal d'a yib'añ eb' yuuj.
- 6 Tato sco xajanej eb' quetanimail, tato sco c'anab'ajej tas scala', tz'ac'ji nivanc'olal co mul. Tato ay yelc'och Jehová d'ayoñ, squiq'uel co b'a d'a scal chucal.
- 7 Tato stzalaj Jehová yed' co b'eyb'al, tz'och junc'olal d'a co cal yed' eb' ajc'ol yajoch d'ayoñ.
- 8 Vach'chom quenñej tas squic' d'a co munlajel d'a stojolal, yelxo te vach' d'a yichañ pax b'aj te nivan tas scac' ganar d'a spatic chucal.
- 9 A oñ anima oñ tic sco na' tas sco c'ulej, palta axo Jehová tzoñ cuchb'an d'a tas sco c'ulej chi'.
- 10 A eb' rey schecab' Dios yaj eb', yuj chi' mañ smojoc chuc syutej eb' sch'olb'itan junoc tas.
- 11 A Jehová scha sc'ool masanil echlab' tz'acan, yujto a ix ac'an-can masanil echlab' chi'.
- 12 A eb' rey, a tas mañ tojoloc, yovalil schaquel eb', yujto a yopisio eb' chi' yovalil a tojolal tz'ic'an b'eyoc.
- 13 A eb' yel syala' xajan eb' yuj eb' rey, stzalaj eb' rey chi' yed' eb'.
- 14 Tato scot yoval eb' rey ay smay ay chamel, palta a eb' ay spensar jun, say eb' tas tz'aj sicb'i yoval eb' rey chi'.
- 15 Tato stzevaj eb' rey, malaj chamel syal chi', axo svach'-c'olal eb', lajan icha yasunal b'ab'el ñab'.
- 16 Te vach' quico' tato a jelanil yed' aj pensaril tz'ilchaj cuuj, d'a yichañ q'uen oro yed' q'uen plata.
- 17 Tato tojol co b'eyb'al, squiq'uel co b'a d'a scal chucal, tato sco ya'ilej co b'eyb'al, syalelc'ochi to van co ya'ılan co b'a.
- 18 Tato ac'umtac scutej co b'a, ma squic'chaañ co b'a, tzoñ ic'ji-empta, mañxalaj tz'aj quelc'ochi.
- 19 Más vach' emnaquil scutej co b'a yed' eb' meb'a', d'a yichañ pax ay tas squic' yed' eb' anima ac'umtac.
- 20 A eb' ojtannac yic'an b'ey smunlajel, vach'ñej tz'aj yelc'och eb'. Te tzalajc'olal yic eb' tz'ac'anoch Jehová yipoc sc'ool.
- 21 A eb' jelan spensar, syal anima to te ay spensar eb'. A yuj lolonel vach' syal eb', syic' sjelanil anima chi'.
- 22 Tato scham val co naani ayic mantzac co c'ulej junoc tasi, ayton yiloy q'uinalil, palta tato sco cach eb' malaj spensar, nab'añej squixtej co b'a.
- 23 A eb' jelan, cham snaan eb' tas syutej eb' sloloni, yuj tas syal eb' chi', stzalaj eb' anima.
- 24 A lolonel vach', lajan icha schi'al noc' yal chab', tzoñ tzalaj yuuj, syac'an co tec'anil.
- 25 Ay b'eyb'al te vach' co naani, palta van oñ yic'anb'at d'a chamel.
- 26 Tato ay co vejel, scac' val och d'a co c'ool co munlaj sic'lab'il.
- 27 A eb' chuc, ayñejec' chucal d'a spensar eb', a slolonel eb', lajan val icha sq'ue ñilñon yoc te' c'ac'.
- 28 A eb' chuc spensar, sq'ueñej vaan oval yuj eb'. A yuj eb'

- alum pecal, tz'och ajc'olal d'a
scal eb' vach' taxon yac'ani.
- 29 A eb' comonñej smac'vaji, syac'
musansatil eb' yamigo eb', yujto
a eb', van yic'ancanb'at eb' d'a
jun b'eyb'al mañ vach'oc.
- 30 A eb' snaan yac'an chucal,
smutz'mutz'an sat eb', tato toxo
ix sna eb' tas ol yutoc sc'ulan
chucal chi', toxoñej snub' sti'
eb'.
- 31 A eb' tz'ichamaxi, aton jun chi'
scha eb' spacoc yujto vach' ix
yutej sb'eyb'al eb' d'a yolyib'añ-
q'uinal tic.
- 32 Yelxo te vach' tato nivan scutej
co c'ool d'a yichañ pax to ste
tec'ton quip. Yelxo te vach' tato
sco yamoch vaan yoval co c'ool
d'a yichañ b'aj scan junoc
choñab'il anima d'a yalañ co
mandar.
- 33 Vach'chom scac'och suerte d'a
yib'añ junoc tas, palta añej
Jehová snaani tastac tz'ajelc'och
msananil.
- 17** 1 Vach'chom toñej tzoñ ch'ec
va'i, palta tato junc'olal caji,
másxo vach' d'a yichañ pax to
q'uiñ ayoñ d'a junjun c'u, tato
ovalñej caji.
- 2 A eb' checab' ay spensar, ec'b'al
yopisio eb' yuj spatrón d'a
yichañ junoc yuninal malaj
tz'ochi, ay yalan yic eb' schaan
smacb'en yed' eb' uninab'il chi'.
- 3 A q'uen oro yed' q'uen plata
tz'ac'chaj proval q'uen d'a cal
c'ac' tato vach' q'ueen, axo co
pensar a Jehová sch'olb'itani.
- 4 A eb' chuc sb'eyb'al, scha jun-
tzañ chucal lolonel eb'. A eb'
esalvum, scha juntzañ esal
lolonel eb'.
- 5 Tato tzoñ b'uchvaj d'a eb'
meb'a', a d'a Dios tzoñ b'uch-
vaji, yujto aton ix b'loan eb'.
Tato tzoñ tzalaji ayic sjavi cus-
c'olal d'a yib'añ eb', max ec'-
b'atlaj yac'ji co yaelal.
- 6 A snivanil yelc'och eb' ichamtac
vinac, aton eb' yixchiquin eb'. A
eb' uninab'il, ma isilab'il,
sq'uechaañ eb' yuj smam snun.
- 7 A eb' malaj spensar, mañ
smojoc syal lolonel yic jelanil
eb'. A eb' yajal, mañ smojoc a
es syal eb'.
- 8 A eb' sb'eyb'alan yac'an tumin
d'a elc'altac, a snaan eb' to
vach' tz'elc'och eb', yujto yalñej
b'aj tz'ec' eb' syalñej icha
snib'ej eb'.
- 9 A eb' stechaj yac'an nivanc'olal
b'aj tz'ixtaji, snib'ej eb' to xajan
tz'ilji eb' yuj anima. Axo pax eb'
añeja' yalub'tañan junoc lolonel
jun, tz'el eb' svach'c'ool eb' d'a
stz'ey.
- 10 Nivan tas sb'o yuj junoc b'elañ
cachnab'il d'a eb' ay spensar,
d'a yichañ pax to jantac smac'ji
eb' malaj spensar.
- 11 A junoc pitñej syutej sb'a, añej
chucal saya', schecchajb'at
junoc checab' malaj yoq'uel-
c'olal d'ay.
- 12 Tato sco chalaj co b'a yed'
junoc noc' nun oso elc'ab'ilb'at
yune', yelxo val vach' quic d'a
yichañ to sco chalaj co b'a yed'
junoc anima chuc spensar van
sc'ulan chucal.
- 13 A eb' chuc syutej spactzitan
vach'il, malaj b'aq'uiñ tz'el
yaelal d'a yol spat eb'.
- 14 Icha yaj a a' molaneq'ui ayic
sjacvielta a', c'o'janc'olal yelta a'

- masanto snivanb'i yelta a', icha chi' yaj junoc oval queniñej tz'aj yel yich, palta nivan tz'ajel-c'ochi, yuj chi' vach' tato scac' nivanc'olal a manto el yich oval chi'.
- 15 Tato a eb' juez tz'ac'an nivan-c'olal d'a yib'añ eb' ay smul, ma syac'och yaelal d'a yib'añ eb' malaj smul, a val chab' chi' max schalaj sc'ol Jehovah.
- 16 ¿Tas yuj sja eb' chuc spensar yed' stumin, yic snib'ej eb' sman sjelanil? ¿Tas val ol och yuj eb'? Ina toxonton malaj spensar eb'.
- 17 A eb' vach' yac'antaxon qued'oc, ayñejoch eb' qued'oc. Ayic ay co yaelal, icha val co c'ab' coc syutej sb'a eb' d'ayoñ.
- 18 A eb' malaj spensar, yalñej mach b'aj tz'ochcan eb' fiadoral, stac'vancanoch eb' d'a yib'añ.
- 19 A eb' scham val stzuntzan eb' yetanimail, schampax val eb' yac'an oval. A eb' syic'chaañ sb'a, munil syac' lajvoquel sb'a eb'.
- 20 A eb' te chuc spensar, malaj b'aq'uiñ tz'ilchaj vach'ilal yuj eb'. A eb' slolon d'a chab'satil, scotcan yaelal d'a yib'añ eb'.
- 21 A eb' smam eb' chuc spensar, malaj tzalajc'olal scha eb' yuj eb' yuninal chi', añej cusc'olal scha' eb'.
- 22 A tzalajc'olal lajan icha junoc remeyo, axo pax cusc'olal jun, toñej syiq'uel quip.
- 23 A eb' yajal chuc, scha q'uen tumin eb' d'a elc'altac yic vach' max sb'olaj yaj oval eb' d'a vach'ilal.
- 24 A eb' ay spensar, a jelanil sayec' eb'. Axo eb' malaj spensar jun, toñej tz'ec' q'ueleloc eb'.
- 25 A eb' uninab'il malaj spensar, añej yoval smam snun eb' syic'-coti, añej scusc'olal eb' syac' eb'.
- 26 Mañ vach'oc tato tz'ic'jiel smultu eb' malaj smul, ocxom val to tz'ic'jiel junoc d'a yopisio yujto vach' syutej sb'a.
- 27 A eb' malaj val tas syala' yed' eb' syamoch vaan sb'a, aj pensar eb'.
- 28 A eb' anima malaj spensar, tato max comon lolon eb', tzam nachaji to ay spensar eb'.
- 18** ¹ A eb' syiq'uel sb'a d'a scal eb' yetanimail, añej tas sgana eb' sayeq'ui, max schalaj yab' junoc razón vach' eb'.
- 2 A eb' chuc spensar, malaj sgana eb' sc'ayb'ej junoc tas, añej eb' sgana syal yico'.
- 3 Tato tz'och eb' sc'ulan chucal d'a co cal, tzoñ ac'ji q'uixvelal yuj eb'. Tato tz'och eb' b'uchumtac d'a co cal, tzoñ b'uchji yuj eb'.
- 4 A tas syal eb' anima ay spensar, nivan jelanil syal quic'an yuuj. A tas syal eb' chi', lajan icha junoc a a' jul yich, ma icha sical a a' to sq'ueul sjaj.
- 5 Tato ayic eb' tz'och smul syic' eb' viñ yajal, axo tas syal eb' malaj smul, max schalaj yab' eb' viñ, yelxo val mañ vach'oc.
- 6 A yuj tas syal eb' malaj spensar, sq'ue vaan oval. A yuj tas syal eb' chi' scotcan d'a yib'añ eb'.
- 7 A yuj tas syal eb' chuc spensar, tz'ochcan d'a yib'añ eb'. Yuj tas

- syal eb' chi', munil syaalej sb'a eb'.
- 8 A tas syal eb' alum pecal, lajan icha juntzañ tas vach' sloji, sc'och val schi'al d'a sc'ol eb' tz'ab'an chi'.
- 9 A eb' jaragana yed' eb' sjuanel junoc tasi, ichato yuc'tac sb'a eb'.
- 10 A Jehová lajan icha junoc cuartel te vach', a d'ay sc'och eb' tojol spensar scol sb'a.
- 11 A snaan eb' b'eyum to a sb'eyumal eb' lajan icha junoc muro ayoch d'a junoc choñab' yic scolji yuuji.
- 12 A ic'ojchañb'ail tzoñ ic'jiemta yuuji, axo emnaquilal, tzoñ ic'-jichaañ yuuji.
- 13 Yelxo te q'uixvelal tato tzoñ comon tac'vi ayic manto cab' junoc lolonel sic'lab'il.
- 14 Tato tec'an spixan junoc penaay, stechaj syaelal chi' yuuji. Axo pax junoc mañ tec'anoc spixan jun, maxtzac techajlaj yuuji.
- 15 A eb' aj pensar, tz'ilchaj jelanil yuj eb', yujto b'ecan sc'ool eb' sc'ayb'ani.
- 16 Yuj tas co siej, yalñej mach anima tzoñ chaani, vach'chom eb' anima nivac yopisio.
- 17 A eb' b'ab'el syal sb'a, ichato scol sb'a eb' snaani, palta ayic sc'och eb' yaje'ool eb' chi' jun, scheclajeli tas yaj yoval eb' chi'.
- 18 A suerte tz'alani slajvi junoc oval, yuj chi' spojchaj snañal eb' van yac'an oval chi'.
- 19 Tato sco tzuntzejcot yoval junoc co c'ab' coc, más secojta co satanel junoc choñab' ay smuroal yed' spuertail vach' yajoch yijchul d'a yichañ yic tzoñ ochxi vach'il yed'oc, yujto tec'an yaj spensar.
- 20 A yuj tas scala', scot yaelal ma scot tzalajc'olal d'ayoñ.
- 21 A lolonel syal yic'ancot co chamel, ma co q'uinal, yuj chi' vach' tato sco na tas scala', yic vach' tzoñ elc'ochi.
- 22 Ayic tz'och yetb'eyum eb' viñ vinac, tz'ilchaj vach'ilal yuj eb' viñ, yujto scha svach'c'olal Jehová eb' viñ.
- 23 A eb' meb'a' stevi eb', axo eb' b'eyum, te ac'umtac syutej sb'a eb' stac'vi.
- 24 Tato te ay camigo, ay smay tzoñ ixtaxel yuj eb'. Palta ay pax eb' camigo yelxo te vach' d'a yichañ eb' co c'ab' coc.
- 19** ¹ A junoc meb'a' vach' syutej sb'a, yelxo te vach' yic d'a yichañ pax junoc chuc spensar tz'lesani.
- ² Mañ vach'oc tato d'a smasanil co c'ol sco comon b'oej junoc tas mañ cojtacoc. A tas sco c'ulej d'a elañchamel ay b'aj mañ vach'oc tz'ajelc'ochi.
- ³ A smañ pensaril eb' anima scuchb'an satoc, axo tz'aji, a d'a yib'añ Jehová syac'och eb'.
- ⁴ A eb' b'eyum, mañ jantacoc anima tz'och yamigooc eb' yuj sb'eyumal chi', axo pax eb' meb'a' jun, tz'actajcan eb' yuj eb' yamigo chi'.
- ⁵ A eb' syac'och sb'a testigoal d'a tas mañ yeloc, yovalil syab' syail eb'. Axo eb' tz'ac'an es, mañ ol colchajlaj eb'.
- ⁶ A eb' b'ecan sc'ool sian junoc tas, masanil anima sayanec' eb' yuj yoch yamigooc.

- 7 A eb' meb'a', spaticajel eb' yuj eb' sc'ab'yoc, ocxom pax eb' yamigo eb', ¿tom ato eb' chi' mañ ol actancan eb'? Toxoñej syixtej sb'a eb' yavtanxicot eb' yamigo chi'.
- 8 A eb' sb'eyb'alan tas vach' sc'ayb'ej, sya'ilej sb'a eb', masanil tas te vach' tz'ajelc'och d'a eb'.
- 9 A eb' tz'och testigoal d'a tas mañ yeloc, yovalil syab' syail eb'. Tz'ac'jioch chamel d'a yib'añ eb' toñej tz'esan chi'.
- 10 A eb' chuc spensar, mañ smojoc to syac' tzalajb'oc sc'ool eb' d'a vach'il, añejtona' eb' ayoch checab'oc, mañ smojoc yac'an yajalil eb' d'a yib'añ eb' nivac vinac.
- 11 A eb' syamanoch vaan yoval sc'ool, ay spensar eb', sb'inaj eb' d'a vach'il tato toñej smaqu'uec' eb' yuj tas tz'utaji.
- 12 A yoval sc'ool eb' viñ rey ay smay icha junoc noc' choj tz'avaji. Axo pax svach'c'olal eb' viñ jun, syic'cot vach'ilal icha yal ac'val tz'em d'a yib'añ añ añc'ultac.
- 13 A eb' uninab'il malaj spensar, syab' syail smam eb' yuuj. A eb' ix ix ov d'a eb' yetb'eyum, lajan eb' ix icha junoc tz'uj sd'uj-d'ujani.
- 14 Sco cha co pat yed' co b'eyumal yuj tas syac'can co mam. Axo ix quetb'eyum ay spensar, a d'a Jehová sco cha ix.
- 15 Yuj co jaraganail scot co vayañ. Tato max yal-laj co c'ool tzoñ munlaji, ol cab' syail yuj vejel.
- 16 A eb' sc'anab'ajan junoc checnab'il, ichato van stañvan sq'uinal eb'. Axo pax eb' max yil sb'eyb'al jun, ol miljoccham eb'.
- 17 A eb' scolvaj d'a eb' meb'a', ichato a d'a Jehová van yac'an eb' majanil, axo Jehová chi' ol ac'an meltzaj jun majan chi' d'a eb'.
- 18 Co cachec eb' cuninal yacb'an yunetacto eb' yic max b'atcan eb' d'a yol sc'ab' chamel.
- 19 A eb' scot yoval d'a elañchamel, schaocab' spac eb' icha d'a smojal. Tato sco col eb' d'a syal-elal chi', sb'eyb'alejñej yoval eb' chi'.
- 20 Tato sco cha cab' razón yed' co cachnab'il, ol oñ jelanb'oc.
- 21 Mañ jantacoc tas sco na'a, palta añej tas sna Jehová tz'elc'ochi.
- 22 A tas sco nib'ejoch d'a eb' quetanimail, to tz'elc'och tas syal eb'. Yelxo te vach' tato meb'a' oñ d'a yichañ to squestej.
- 23 Tato ay yelc'och Jehová d'a co sat, sco cha co q'uinal, yuuj paxi tzoñ aj d'a tzalajc'olal, malaj tas scab' syail.
- 24 A eb' jaragana syaqu'em sc'ab' eb' d'a yol yuc'ab', palta te ajal-taxopax yic'anqueta eb' tas ayem d'a yol yuc'ab' chi', yujto te jaragana eb'.
- 25 Ayic tz'och yaelal d'a yib'añ eb' puch vinac, sjelanb'i spensar eb' mantalaj spensar. Ayic scachji eb' ay spensar, snachajel yuj eb' d'a elañchamel.
- 26 A eb' tz'elc'an junoc tas d'a smam, ma eb' spechanel snun d'a spat, te q'uixvelal syutej sb'a eb'.
- 27 Ex vuninal, tato max e cha eyab' e cachnab'il, van eyic'ancanel e b'a d'a c'ayb'ub'al te vach'.

- 28 A eb' testigo chuc spensar,
malaj yelc'och tojolal d'a eb',
stzalaj eb' yed' schucal spensar
chi'.
- 29 Vach'xo yaj yaelal ol ja d'a
yib'añ eb' ac'umtac. Vach'xo
pax yaj te' jixc'ab'te' ol jix-
chajoch d'a eb' malaj spensar.
- 20** 1 A eb' tz'uc'an añ, sb'ajvaj
eb'. Sq'ue somnaj eb' yac'an
oval ayic syuc'an añ añ chi' eb'.
A eb' syac'b'at sb'a d'a scal
uq'luel añ chi', te malaj spensar
eb'.
- 2 A eb' rey te ov, lajan eb' icha
junoc noc' choj tz'el yav yuj
yoval, a eb' stec'b'ej sb'a stzun-
tzan eb', ay smay scham eb' yuj
eb'.
- 3 Te vach' yic eb' max mojan
oval. Axo eb' chuc spensar jun,
syac'och sb'a eb' d'a scal oval
chi'.
- 4 A eb' jaragana, max munlajlaj
eb' d'a stiempoal ayic tz'avchaj
ixim aval, malaj pax tas sjach'
eb' ayic tz'elul stiempoal
jach'oj.
- 5 A tastac c'ub'ab'ilel d'a co pen-
sar, lajan icha junoc a a' ay d'a
yol junoc olan jul yich, palta
axo eb' ay spensar jun, syalñej
snachajel yuj eb' tastac ay d'a
co pensar chi'.
- 6 Tzijtum eb' tz'alani to tzoñ
xajanej eb', palta chequelñej eb'
syal cac'anocho yipoc co c'ool.
- 7 A eb' tojol spensar, aton eb'
malaj jab'oc chucal d'a sb'ey-
b'al, te tzalajc'olal scan eb'
yuninal eb'.
- 8 Ayic tz'em c'ojan eb' rey d'a
sc'ojnub' yic sch'olb'itan junoc
tas eb', añej syilanocho jun
chucal chi' eb', elañchamel
sb'oi.
- 9 Malaj junoc oñ syal calani to
vach' co pensar, mato malaj
jab'oc co mul.
- 10 A echlab' mañ tz'acanoc yed'
ch'añ cuerda nivac, max schalaj
sc'ool Jehová.
- 11 A yuj sb'eyb'al eb' anima,
scheclajeli tato vach' spensar
eb'. Yed' pax eb' unin, a d'a eb'
scheclajeli tato vach' eb', tato
tojol pax eb'.
- 12 A Jehová ix b'oan co chiquin
yic scab'i yed' yol co sat yic
squila'.
- 13 Mañocñej vayañ sco c'ulejec,
ta maay ol cot meb'ail d'a
quib'añ, caq'uec quip co mun-
laji yic vach' ol yac' sobre tas
sco va'a.
- 14 “Chuclaj juntzañ a choñ tic,”
xchi eb' smanvaji, axo yic toxo
ix manvaj eb' chi', syalan eb',
“Te jelan oñ, yujto yechel ix el
tas ix co man tic,” xchi eb'.
- 15 Mañ jantacoc q'uen oro yed'
q'uen q'ueen vach' yilji d'a yol-
yib'añq'uinal tic, palta a eb'
slolon d'a jelanil, mañ comonoc
tz'ilchaj eb'.
- 16 A eb' tz'och fiadoral d'a junoc
ch'oc animail, yic'ocab'el
spichul eb' yic syac'can eb' yuj
smajananub'aloc.
- 17 A eb' tz'ic'an jab'oc vael d'a
elc'al, mañxo jantacoc svach'il
svaji syab' eb', palta axo d'a
slajvub'alxo, icha val to a q'uen
c'aj q'ueen tz'och d'a yol sti' eb'
syab'i.
- 18 A junoc tas sco na', vach'
tz'ajele'ochi tato sco c'anab'ajej
junoc razón vach'. Syal cac'an

- ganar eb' caje'ool d'a oval, tato vach' scutej cac'an slajtial.
- 19 A eb' alum pecal, max sc'ub'ejel-laj juntzañ lolonel eb' c'ub'eltac yalji, yuj chi' mañ junñejoc tzoñ aj yed' eb'.
- 20 A eb' sb'ajan smam snun, slajviel sq'uinal eb' icha junoc candil stupi.
- 21 A b'eyumal tz'ilchaj d'a secoj-taquil d'a sb'ab'elal, a d'a slaj-vub' cuseltacxo tz'ajelc'ochi.
- 22 Malajocab' b'aq'uiñ scala': Ol co pac co b'a, mocab' xco chioc. Añej to scac'och Jehová d'a co c'ool, yic A' ol oñ colanoc.
- 23 A juntzañ echlab' mañ tz'acanoc, te chuc, chacb'ilpaxel yuj Jehová.
- 24 A Jehová tzoñ ic'an b'eyoc, yuj chi' mañ cojtacoc tas ol ja d'a quichañ.
- 25 Tato elañchamel scac' co ti' d'a Dios, slajvi chi' sco naanxi co b'a, te ay smay.
- 26 A eb' rey ay spensar, spechel eb' chuc eb' d'a yichañ, scan eb' chi' d'a yalañ yuj eb'.
- 27 A razón syac' Dios d'ayoñ, icha saquilq'uinal yaji yic squil co b'a yed' co pensar.
- 28 A eb' rey, yelxo te vach' yajoch eb' d'a yopisio, tato sb'eyb'alej vach'c'olal eb' yed' tojolal.
- 29 A eb' quelemtac ste tzalaj eb' yed' yip, axo eb' ichamtac vinac te nivan yelc'och eb' yujto sacxo xil sjolom eb'.
- 30 A eb' chuc, sja spensar eb', ayic smac'ji eb' d'a junoc tz'uum, syactanpax eb' sc'ulan chucal, ayic staji schiq'uil eb' smac'ji.

- 21 ¹ A d'a yol sc'ab' Jehová, ata' ayoch spensar eb' rey, icha secojtaquil sq'uexchaj sb'e a a', icha chi' tz'aj sq'uexchaj spensar eb' rey chi' yuuj.
- 2 A eb' anima sna eb' to vach'ñej tas sc'ulej eb', palta a Jehová sch'olb'itan tas yaj spensar eb'.
- 3 Tato sco b'eyb'alej vach'ilal yed' tojolal, a juntzañ chi' ec'alto yelc'och d'a yol sat Jehová d'a yichañ juntzañ silab'.
- 4 A eb' anima malaj yelc'och Jehová d'ay, a tas sc'ulej eb' yuj yac'umtaquil yed' yic'oj-chañb'ail, chuc toni.
- 5 A junoc tas cham naab'il tz'aji, vach' tz'elc'ochi. Axo pax tas comonñej sb'o jun, a meb'ail scotcan yuuj.
- 6 A eb' syic' sb'eyumal yuj es syala', junñej rato slajviel sb'eyumal eb' chi', axo chamel sjacan d'a yib'añ eb'.
- 7 A eb' chuc, añeja' schucal eb' chi' sataneli, yujto malaj sgana eb' sb'eyb'alej tojolal.
- 8 A sb'eyb'al eb' chuc spensar, mañ tojoloc, axo pax sb'eyb'al eb' vach' spensar jun, te tojol.
- 9 Yelxo te vach' tzoñ aj d'a junoc yune' pat co ch'ocoj, d'a yichañ pax tzoñ aj d'a junoc nivan pat te vach' yed' junoc ix ix ayñej-cot yoval.
- 10 A eb' chuc, añej chucal sna eb' sc'ulej, mañ jab'oc tz'oc' sc'ool eb' d'a eb' yetanimail.
- 11 Ayic tz'ac'jioch syaelal eb' puch vinac, sc'ayb'ejcan jelanil eb' mantalaj spensar. A eb' ay spensar, toñej tz'alji d'a eb', snachajel jelanil yuj eb'.

- 12 A Dios tojol toni, scham val yilan eb' chuc, yuj chi' a tz'ac'anoch syaelal eb', yic satel eb'.
- 13 Tato max co cha cab'i ayic stevioch eb' meb'a' d'ayoñ, axo pax yic tzoñ tevi d'a Jehová yic sco c'anan colval d'ay, max schapaxlaj yab' d'ayoñ.
- 14 A silab' tz'ac'ji d'a c'ub'eltac, stup yoval sc'ool eb' anima yuuj.
- 15 Ayic sb'o junoc lolonel d'a tojolal, a eb' vach' spensar ste tzalaj eb', axo eb' chuc spensar jun, ste xiv eb' yuuj.
- 16 A eb' tz'ic'ancanel sb'a d'a vach' b'eyb'al, van sb'atcan eb' d'a scal eb' chamnac.
- 17 A eb' tz'ac'anoch sb'a d'a masanil tas snib'ej, d'a uq'uel añ yed' d'a nivac vael, val yel scotcan meb'ail d'a yib'añ eb'.
- 18 A eb' anima mañ vach'oc sb'eyb'al yed' eb' esalvum, syab' val syail eb' sq'uexuloc eb' tojol spensar.
- 19 Yelxo te vach' tato tzoñ cajnaj d'a junoc lugar b'aj tz'inan, d'a yichañ pax tzoñ aj yed' junoc ix ix ayñejcot yoval to ya yecvi.
- 20 A d'a spat eb' jalan spensar, ay stumin eb' molb'il yuuj, ay pax tas sva eb', axo pax eb' malaj spensar jun, slajel masanil tas tz'ilchaj yuj eb'.
- 21 A eb' sb'eyb'alan tojolal yed' vach'ilal, ay sq'uinal eb', b'inaj-nac pax eb', vach'ñej tz'elc'och eb'.
- 22 A eb' ay spensar, syal yoch eb' yac' oval d'a junoc choñab' ayoch yilumal sic'lab'il, syac'an telvoc smuroal jun choñab' chi' eb'.
- 23 A eb' mañ comonoc sloloni, scol sb'a eb' d'a scal yaelal.
- 24 A eb' ac'umtac, tz'ec'xo val eb' d'a yib'añ yic'anchañ sb'a, tz'el specal eb' yuj tas sb'o chi', te b'uchumtac pax eb'.
- 25 A eb' jaragana, ste nib'ejoch tastac eb', palta max ilchajlaj yuj eb' yujto malaj sgana eb' smun-laji.
- 26 Junjun c'u snib'ejñej juntzañ tastac eb', axo pax eb' tojol jun, elb'enñej tastac yuj eb'.
- 27 Max schalaj sc'ool yofrenda eb' chuc Jehová, ocxom val eb' syac' yofrenda yed' schuc pensaril.
- 28 A eb' syac'och sb'a testigoal d'a es ol satcanel eb', palta axo pax eb' scham val smaclan yab' jun, vach'ñej tz'aj spactzitan eb'.
- 29 A eb' chuc toñej stz'ac yal eb' to te junc'olal yaj eb', axo pax eb' vach' spensar jun, yel junc'olal ton val yaj eb'.
- 30 Vach'chom ay mach te jalan, te aj pensar, ma tziytum tas yojtac, palta max yal-laj scachanoch vaan tas sgana Jehová.
- 31 A eb' anima, sb'o'och stz'uum schej eb' ayic sb'at eb' d'a oval, palta añej yuj Jehová syac' ganar oval chi' eb'.
- 22** ¹ Tato vach' co b'inaji, yelxo te vach' d'a yichañ to te ay q'uen oro yed' q'uen plata d'ayoñ.
- ² A eb' b'eyum yed' eb' meb'a', lajanñej eb', a Jehová ix b'oan eb'.
- ³ A eb' aj pensar syil eb' tastac ay smay, scolan sb'a eb' d'ay. Axo

- pax eb' malaj spensar jun, sb'ey-ñejb'at eb' masanto yalab'aj sat-canb'at eb'.
- 4 Tato emnaquil scutej co b'a, tato ay pax yelc'och Jehová d'a co sat, squic' co b'eyumal, tzoñ b'inaji, snajatz'i co q'uinal.
- 5 A d'a yol sb'e eb' chuc, ichato te ay te' q'uiix yed' yaal ayemi. Axo pax eb' stañvej sb'a jun, mañ junñejoc sb'eyec' eb' yed' eb' chuc chi'.
- 6 Tato sco c'ayb'ej eb' unin d'a vach' b'eyb'al, axo ol och eb' icham animail, mañxo ol yic'-canel sb'a eb' d'ay.
- 7 A eb' b'eyum, icha rey yaj eb' d'a scal eb' meb'a'. Axo pax eb' tz'ac'an q'uen tumin majanil, yajal yaj eb' d'a scal eb' smajnan q'uen tumin chi'.
- 8 A eb' añej chucal sc'ulej, añej yaelal ol scha eb', mañxo ol yal yixtan eb' yetanimail eb'.
- 9 A eb' elb'en yuuj, ol scha vach'-c'olal eb' yuj spucanec' tas vach' svaji d'a scal eb' meb'a'.
- 10 Ayic spechjiel eb' b'uchumtac, tz'em numnaj telajb'ail, oval yed' tzuntzobj'ail.
- 11 A eb' rey, ste tzalaj eb' yed' eb' vach' spensar, sch'oxanpax svach'c'olal eb' d'a eb' vach' sloloni.
- 12 A Jehová stañvan eb' aj pensar, stenanpaxec' tastac syal eb' tz'esani.
- 13 A eb' jaragana syal eb' to a d'a yol sb'e eb' ay jun noc' choj ayeq'ui, to a noc' ijan ix milan-cham eb' yalani, yujto malaj sgana eb' sb'at munlajel.
- 14 A slolonel eb' ix ix smulan d'a yol sc'ab' yetb'eyum, lajan icha

- junoc olan te jul yich, aton b'aj sb'atcan eb' scatab'ej Jehová.
- 15 A mañ pensaril ayñejec' d'a eb' unin, scan yuj eb' tato smac'ji eb' d'a te' jixc'ab' te'.
- 16 A eb' tz'ixtan eb' meb'a', yujto snib'ejoch sb'a eb' b'eyumal yed' eb' smontan eb' b'eyum, a eb' chi' yuj meb'ail ol satel eb'.

A 30 slolonel eb' aj pensar

- 17 Ab'ec jun tic, ol ex in c'ayb'ej d'a tastac yalnaccan eb' aj pensar. Scham val e c'ayb'ani.
- 18 Vach' tato tze sic'can d'a e pensar yic vach' tzeyalub'tañej smasanil.
- 19 A ticnaic svac' val eyojtaquejeli, yic vach' tzeyac'och Jehová yipoc e c'ool.
- 20 Tic tzin tz'ib'ej 30 lolonel d'ayex: A juntzañ lolonel tic, ay pensar vach' yed' jelanilal yed'-nacochi.
- 21 Tato tze c'ayb'ej, ol eyojtaquej tastac vach' yed' tas yel, yic vach' syal eyac'an razón vach' d'a eb' sc'anb'an yab' d'ayex.

1

- 22 Mañ eyixtej junoc meb'a' yujto max yal-laj scolan sb'a. Mañ eyixtejpax junoc mach malaj mach scolan d'a yichañ eb' yajal,
- 23 yujto a Jehová ol colanoc, axo Jehová chi' ol ac'an spac d'ayex yuj schucal tas tze c'ulej chi'.

2

- 24 Mañ junoc tzex aj yed' eb' anima chuc spensar yed' pax eb' toñej scomon chichon sc'ool,

25 axo talaj tz'aji, tze c'ayb'an
schucal b'eyb'al eb' chi', ichato
van e sud'an e b'a d'ay.

3

26 Malajocab' b'aq'uiñ tzeyac'och e
b'a e tupan sb'oc junocxo
anima,

27 yujto ta malaj tas tzeyutej e
tupani, axo tz'aji, a e vaynub'
tz'ic'chajec' d'ayex.

4

28 Mañ e q'uex stz'acañil sluum
eb' e mam eyicham yac'nac-
canemi.

5

29 A eb' vach' syutej sb'a smunlaji,
aton eb' chi' ol munlaj d'a eb'
rey, mañoclay d'a juntzañ anima
malaj yelc'och ol munlaj eb',
yuj chi' vach' tzeyutej e mun-
laji.

6

23 1 Tato ay eb' nivac vinac tzex
avtan vael, scham val e
naani mach viñ b'aj ayex ec' d'a
yichañ.

2 Vach'chom te ayoch e vejel,
vach' tato jab'ñiej tze va'a.

3 Mañ yelc'olaloc tze va jun vael
mañxo jantacoc svach'il chi',
talaj ay tas sna viñ d'a e patic.

7

4 Mañ eyac' eyip eyoch b'eyumal,
mañ ex och ilc'olal yuj juntzañ
chi'.

5 A q'uen tumin junñej rato slaj-
viel q'ueen, icha sb'at jeñeñoc
noc' ch'acb'a, icha chi' tz'aj sat-
xiel q'uen tumin chi'.

8

6 Mañ ex em c'ojan d'a smexa
eb' ya yel yuuj, mañ e
nib'ejoch svael eb' te
vach'.

7 A eb' aj vael chi', te nivan
sna sb'a eb' yuj stojol jun
vael chi', vach'chom syal
eb', vaañec xchi eb', palta
mañ smasaniloc sc'ool
eb' syala'.

8 Ol e na e b'a yuj tas ix laj
e vaem chi', malaj yopisio
juntzañ e lolonel vach' ix
eyutej eyalan d'a eb'.

9

9 Mañ eyal vach' pensaril d'a
junoc chuc spensar, yujto toñej
ol b'uchvaj d'a e lolonel vach'
chi'.

10

10 Mañ e q'uex stz'acañil
lum luum aytaxcanem d'a
pecataxo, mañ e toc'paxec'
sluum eb' chamnac smam
snun,

11 yujto a Dios Smam eb', a ol
colanel eb', a ol ac'an oval
eyed'oc.

11

12 Aq'uecoch e chiquin d'a e c'ay-
b'ub'al, aq'uecoch e pensar yic
ol eyojtaquejeli.

12

13 Mañ eyactej eyac'an tzalaj eb'
eyuninal, ñtom val scham eb'
yuj jay pajoc tzeyac' d'ay?

14 Tato tzeyac' tzalaj eb', van ton
e colancanelta eb' d'a chamel.

13

- 15-16 Ex vuninal, ayic ol eyic'an
jelanil, ayic ol vab'an e lolon
icha d'a smojal, ol in te tzalaj
eyuuj.

14

- 17 Mañ e nib'ejoch tastac ay d'a
eb' tz'och b'eyumal yuj chucal,
añejocab' Jehová nivan yelc'och
d'a e sat.
18 Tato icha chi' tzeyutej e b'a,
vach'ñej ol ex elc'ochoc, axo tas
ayoch yipoc e c'ool, malaj
b'aq'uiñ ol lajvoqueloc.

15

- 19 Ex vuninal, tañvejec eyab'i, tze
c'ayb'an vach'ilal, tzeyac'an
eyip e b'eyb'alani.
20 Mañ junoc tzex ec' yed' eb' uc'um
añ yed' eb' tz'ec' yib'añ sva'i.
21 Yujto a eb' uc'um añ yed' eb'
jelan sva chi', ol te cot meb'ail
d'a yib'añ eb'. Axo pax eb'
jaragana toxoñej olchimtac
spichul eb' ayoch yuuj.

16

- 22 Cham eyab'an tas syal eb' viñ e
mam, aton eb' viñ ix ex ilan
pitzvoc. Mañ e patiquejel eb' ix
e nun ayic schichimax eb' ix.
23 Aq'uec eyip e sayan tastac yel,
jelanil, c'ayb'ub'al yed' aj pen-
saril, a juntzañ chi' mañ e
patiquejcaneli.
24 A eb' uninab'il te vach', eb' te
ay spensar, ste tzalaj smam eb'
yed'oc.
25 Yuj chi', aq'uec tzalajb'oc sc'ool
eb' e mam e nun, yic vach'
nivan ol aj yelc'och eb' eyuuj.

17

- 26 Ex vuninal, tañvejec eyab' tas
ol vala', scham val eyilan in
b'eyb'al,
27 yujto a eb' ix ix smulan d'a yol
sc'ab' eb' yetb'eyum, lajan eb'
ix icha junoc olan te jul yich,
palta lod'an yool.
28 Smaclan eb' viñ vinac eb' ix d'a
yol b'e, icha syutej sb'a eb'
elc'um, te tzijtum eb' viñ vinac
chi' tz'och smul yuj eb' ix.

18

- 29-30 A eb' max actancan yuc'an añ
añ, eb' añeja' yab'an svach'il
yuc'ji añ añ chi', aton eb'
tz'ab'an syail, eb' tz'el yav, eb'
te ayoch oval d'a scal, eb' slajvi
vach'chom malaj junoc tas yuuj,
eb' chac jochinac yol sat.
31 Mañ eyiloch e c'ool d'a añ añ
yax d'urinac yilji d'a yol
scopail, secojtac tz'aj yuc'-
chajemi,
32 palta axo d'a slajvub'al jun,
lajan icha junoc noc' chan
mañ jantacoc syail b'aj tzoñ
schi'a.
33 Mañ jantacoc tas ol ac'joc eyil
yuuj, tzijtum tastac mañ vach'oc
ol eyal yuj añ, ay pax juntzañ
tas mañ vach'oc ol e naq'ue yuj
añ añ chi'.
34 Icha val to a d'a yib'añ a' mar
ayex ec' ol eyutej eyilani,
oyb'inacxo e sat, icha val to d'a
schon ste'al junoc nivan barco
ayex q'ue tzeyab'i.
35 Axo ol eyalan icha tic: Ix oñ
smac' eb', palta maj cab'laj
syail, ix oñ mac'ji yed' noc'
tz'uum, palta maj cab'laj, axo

ol el lenaj añ d'a co sat, ol oñ
b'atxoc co say añ, xe chama.

19

24 ¹ Mañ e nib'ejoch tastac ay
d'a eb' tz'och b'eyumal yuj
chucal, mañ e nib'ej jun tzex aj
yed' eb',
² yujto añej elc'al b'aj ayoch
spensar eb', axoñej chucal
syalub'tañej eb'.

20

³ Tze na sic'lab'il tas tzeyutej e
b'oan junoc e pat yed' jelanil
yed' aj pensaril tzezaq'uem
cimiental yich,
⁴ yic vach' icha chi' ol b'ud'-
joquel yol e pat yed' juntzañ
tas vach' yilji yed' tastac ay
stojol.

21

⁵ A eb' aj pensar te tec'an eb'.
Yuj tas yojtac eb', ste tec'c'aj
eb'.
⁶ Ayic tzex b'at d'a oval, tze c'an-
b'ej eyab' junoc razón. Tato tzij-
tum eb' tz'ac'an e razón, ol yal
eyuuj.

22

⁷ A eb' malaj spensar, max
nachajlaj tas syutej eb' scolan
sb'a d'a yichañ eb' juez, toñej
tz'och q'uelan eb' yujto malaj
sjelanil eb'.

23

⁸ A eb' añej chucal sna'a, b'inaj-
nac eb' yuj schuc pensaril chi'.
⁹ A tas sna eb' malaj spensar,
aton chucal. Max tzalajlaj eb'
anima yed' eb' b'uchumtac.

24

¹⁰ Tato schab'axq'ue co c'ool, ayic
ayoñ och d'a ilc'olal, malaj co
tec'anil syal chi'.

25

¹¹ Co coleccanel eb' van yic'jib'at
d'a chamel. Co yamecoch vaan
eb' ichato squetconec' d'a sti'
yolanil b'aj smucchaj eb' cham-
nac.
¹² Vach'chom scala' to mañ coj-
tacoc tas van yic'an eb', axo
Dios yojtac tas ay d'a co pensar,
yojtac tas yuj icha chi' sco
c'ulej. A Dios tzoñ tañvani, yoj-
tac tas caji, a' ol pactzitan
d'ayoñ junjun oñ icha tas sco
c'ulej.

26

¹³ Ex vuninal, leq'uec schab'il noc'
acañ mañ jantacoc schi'al, ab'ec
tonab' jab'oc schi'al ayoch d'a
noc'.
¹⁴ Icha schi'al schab'il noc' acañ
chi', icha chi' ol aj eyab'an
schi'al jelanil yed' aj pensaril.
Tato ol ilchaj eyuuj, vach' ol ex
ajelc'ochoc, axo tas ayoch yipoc
e c'ool, malaj b'aq'uiñ ol laj-
voquec' d'ayex.

27

¹⁵ Mañ e na chucal pensar d'a
spatic eb' vach' spensar. Mañ
eyelq'uej tas ay d'a yol spat
eb',
¹⁶ yujto vach'chom ijan stelvi
uqueloc eb', añeja' uquel tz'ic'-
jipax q'ue vaan eb', axo pax eb'
chuc jun, scotxoñejcan d'a
yib'añ eb' d'a junelñej.

28

- 17 Mañ ex tzalajoc ayic scot d'a yib'añ eb' ayoch ajc'olal d'ayex.
 18 Tato tzex q'uechaañ jun, mañxo ol yac'laj yoval sc'ol Jehová d'a yib'añ eb', yujto mañ vach'oc e tzalajc'olal chi' d'a yol sat.

29

- 19 Mañ chucoc tzeyab'i ayic sq'uib' sb'eyumal eb' chuc, mañ eyiloch e c'ool d'a tastac ay d'a eb',
 20 yujto a eb' chuc chi', mañ vach'oc yic eb', ol lajvoquel eb' icha tz'aj stup junoc candil.

30

- 21 Ex vuninal, ayocab' yelc'och Jehová yed' eb' rey d'a e sat. Mañ junoc tzeyutej e pensar yed' eb' ayoch ajc'olal d'a eb' rey chi',
 22 yujto elañchamel scham eb', axo satel eb' chi'. Malaj mach ojtannac tas yaelal scotcan d'a yib'añ eb' yuj Dios yed' pax yuj eb' rey chi'.

A juntzañxo lolonel yalnaccan eb' ay sjelanil

- 23 Añejton pax a' juntzañxo tic ix yalcan eb' jelan spensar: Yelxo mañ vach'oc tato mañ lajanoc syutej eb' juez sb'oan yaj eb' anima.
 24 A eb' juez toñej syaq'uel eb' anima ay smul d'a libre, chuc syal eb' anima d'a spatic eb', spaticajcanel eb' yuj masanil anima.
 25 Axo eb' juez tz'ac'an scastigo eb' ay smul chi', vach' ton

tz'elc'och eb', axo eb' anima, vach' syal eb' d'a spatic eb'.

- 26 A eb' vach' syutej spacan junoc lolonel, lajan eb' icha junoc eb' stz'ub'an sti' junoc anima.
 27 Mañ e b'olaj e pat, tato man-talaj tas tze va'a yed' tas ol aj yec' tiempo eyuuj.
 28 Mañ comonoc tzeyac'och lolonel d'a spatic eb' eyetanimail, max yal eyalan lolonel mañ yeloc d'a spatic eb'.
 29 Mañ e na eyaq'uec' e pac d'a eb', icha val tzex yutej eb'.
 30 Ix in ec' d'a scal smunlajel eb' jaragana yed' d'a scal te' uva avab'il yuj eb' malaj spensar.
 31 A tas ix vil d'a sat sluum eb' chi', añej te' q'uiix sq'uib'q'uei. Axo q'uen tz'alq'ueen ayoch smactealoc, toxo ix lañchaj q'ueen.
 32 Ayic ix vilan juntzañ chi' ix in sic'ancan d'a in pensar, ix vic'ancan in c'ayb'ub'al d'ay.
 33 Yuj chi' sval d'ayex: Yach'an tzex vay jab'oc, snecnecan pax e jolom e vayi yed' jeljumb'a tz'aj e c'ab' ayic tzeyic'an eyip,
 34 axo meb'ail ol ja d'a eyib'añ, icha junoc elc'um ed'jinac junoc arma.

A schab'il macañ slolonel viñaj Salomón
(Pr 25.1—29.27)

- 25** ¹ Aton juntzañ tic slolonel viñaj Salomón, axo eb' stz'ib'um viñaj Ezequías sreyal Judá, ix tz'ib'ancani:
² Te nivan yelc'och Dios yuj juntzañ tas c'ub'eltac yaj yuuj, axo pax eb' rey jun, scal eb' vach'il

- yujto scham val sch'olb'itan
junoc tas eb'.
- 3 Icha snajatil ay satchaañ yed'
sjulal yich lum luum, icha chi'
yaj spensar eb' rey, malaj mach
snachajel yuuj tas yaj spensar
eb'.
- 4 Tato tz'ic'chajel smical q'uen
plata, syal sb'o junoc tas vach'
d'a q'ueen.
- 5 Añejtona' tato tz'ic'chajel eb'
chuc d'a yopisio yuj eb' rey,
syic' yip yopisio eb' d'a stojolal.
- 6 Mocab' eyic'chaañ e b'a d'a
yichañ eb' rey, mañ ex empax
c'ojan b'aj tz'em c'ojan eb'
nivac vinac.
- 7 Yelxo vach' tato tzex avtajb'at
d'a slac'anil eb' rey, d'a yichañ
pax to tzex ic'chajelta d'a
yichañ eb' nivac vinac chi'.
- 8 A tas tzeyila', mañ eyic'b'at d'a
yichañ eb' juez d'a elañchamel,
talaj ay junocxo ol c'ochoc ol
yalan tas yaji, axo ol ajoc,
toxonej ol ex te q'uixvoc.
- 9 Tato ay chaclajb'ail d'a e cal
yed' eb' cajan d'a e lac'anil,
aq'uec eyip e b'oan yaj yed' eb',
mañ e puc specal d'a eb'
eyetanimail.
- 10 Tato maay, axo talaj tz'aji, a eb'
tz'ab'an specal jun chi',
syamoch eb' ex yalub'tañiani,
axo e pecal te chuc tz'aj yalub'-
tañaji.
- 11 A junoc b'elañ lolonel vach'
tz'alchaj d'a stzolal, lajan icha
junoc mansan nab'a oro,
aypaxoch q'uen plata yel-
vanub'oc.
- 12 Icha q'uen colc'ab' yed' q'uen
uchiquin nab'a oro, yelxo te
vach', icha chi' yaj scachnab'il
- eb' jelan d'a eb' scha yab' d'a
tzalajc'olal.
- 13 A eb' checab' c'anab'ajum, lajan
eb' d'a yol sat eb' schecan chi'
icha a' siquila' scuq'uej ayic te
ay co taquiniñtal, sich'i sc'ol eb'
spatrón eb' chi' yuj
sc'anab'ajumal chi'.
- 14 Icha taquiniñ asun yed' taquiniñ ic'
malaj jab'oc sñab'il, icha chi'
yaj eb' syic'chaañ sb'a d'a tas
syac' yalani, palta malaj
b'aquiniñ syac' eb'.
- 15 Tato nivan scutej co c'ool d'a
yichañ eb' yajal, syal smontaj
eb' cuuj. A lolonel vach' tz'al-
chaji, tz'em numnaj eb' te pit
syutej sb'a yuuj.
- 16 Ayic tz'ilchaj noc' yal chab'
eyuuj, mocab' ec' yib'añ e te
uc'anb'at noc', tato maay, ex
xejtalaj yuj noc'.
- 17 Mocab' xicanoc tzex b'at paxyal
d'a eb' eyamigo, tato maay, axo
talaj tz'aji, sq'ue chinaj sc'ol eb'
eyed'oc, yujto nachaji tzex
c'ochi.
- 18 A eb' syac'och sb'a testigoal d'a
es d'a junoc yetanimail, lajan
eb' icha junoc te te', ma junoc
q'uen espada, ma junoc jul-lab'
te jay sti'.
- 19 Ayic ayoñ och d'a co yaelal,
tato a junoc anima max elc'och
tas syal scac'och yipoc co c'ool,
lajan ichato q'uichajnac co xub'
tzoñ b'eyeq'ui, ma icha co va
yed' junoc q'uen que ya ayxo
yolanil.
- 20 Ayic ayoñ och d'a syaelal, sb'itaj
junoc b'it cab'i, lajan syail icha
yic tz'ac'jioch vinagre d'a junoc
echen, ma icha yic tz'ic'chajel co
pichul ayic te ay siic.

- 21 Tato ay svejel eb' ayoch ajc'olal d'ayex, aq'uec va eb', ta ay staquiñtial eb', aq'uec a' yuq'uej eb'.
- 22 Tato icha chi' tzeyutej e b'a d'a eb', ol chacb'oc sat eb' yuj q'uixvelal d'a eyichañ, axo Jehová ol pactzitan d'ayex b'aj tzex colvaj chi' d'a eb'.
- 23 A ic' scot d'a stojolal norte syic'-cot ñab', icha chi' juntzañ chucal lolonel, a tz'ac'an ovaj co sat.
- 24 Yelxo te vach' tzoñ aj d'a junoc yune' pat co ch'ocoj, d'a yichañ pax tzoñ aj d'a junoc nivan pat te vach' yed' junoc ix ix to ayñejcot yoval.
- 25 Icha a siquil a' scuq'uej ayic van stacji co ti', icha chi' tz'aj sjavi junoc ab'ix vach' scot d'a najat.
- 26 A eb' vach' sb'eyb'al scuchb'aj-b'at yuj eb' chuc sb'eyb'al, lajan tz'aj eb' icha sjaj a a' te tat yuj lum soc'om.
- 27 Mañ vach'oc tato nivan noc' yal chab' scuq'uej. Mañ vach'oc paxi tato añej yic nivan tz'aj co b'inaj yuj eb' quetanimail sco sayeq'ui.
- 28 A eb' max syamoch vaan sb'eyb'al, lajan eb' icha junoc choñab' lañchajnac smuroal max yal-laj scolan sb'a.
- 26** ¹ Mañ smojoc tato tz'em q'uen sacb'acom ayic te c'achan, ma scot ñab' d'a stiempoal jach'oj, ichaton pax chi', mañ smojoc tz'ic'ljichaañ eb' malaj spensar.
- 2 Tato malaj yuuj tz'alji junoc catab' lolonel, malaj b'aq'uiñ tz'elc'ochi. Lajan icha junoc noc' tz'unun toñej tz'ec' jeñeñoc, ma icha noc' sañcapech tz'ec' d'a satchaañ, malaj b'aj tz'och vaan.
- 3 Scac'och sfreno noc' chej, sco mac' noc' b'uru d'a junoc tz'uum, axo te' jixc'ab'te', a te' scac'lab'ej co mac'an eb' malaj spensar.
- 4 Mañ ex tac'voc d'a junoc malaj spensar ayic syalan smañ pensaril chi' d'ayex, yic vach' max e lajb'ej e b'a yed'oc.
- 5 Tac'vañec d'a junoc malaj spensar icha d'a smojal, yic vach' ol nachajel yuuj to malaj spensar chi'.
- 6 Tato sco checb'at eb' malaj spensar d'a co checab'il, ichato van co xican coc, toñej sco saycot yaelal d'a quib'añ.
- 7 A junoc lolonel syac' junoc malaj spensar, lajan icha yoc junoc coxo, malaj yopisio.
- 8 Ec'al sjelanil junoc mach spixanoch q'uen q'ueen d'a yol ch'añ mejmeech, d'a yichañ junoc mach tz'ic'an chaañ eb' malaj spensar.
- 9 A eb' uc'um añ, vach'chom aylaj jantacoc q'uiix ayb'at d'a yol yoc eb', palta max yab'laj eb'. Icha pax chi' eb' malaj spensar, max nachaj el-laj juntzañ jelan lolonel yuj eb'.
- 10 A eb' patrón tz'ac'anoch eb' malaj spensar d'a smunlajel, ma eb' scomon b'eyeq'ui, lajan tz'aj eb' icha eb' julvajum toñej scomon julvaj d'a scal anima.
- 11 Icha noc' tz'i' slec'anxiq'ue xej, icha chi' yaj eb' malaj spensar, smeltzajxi eb' d'a smañ pensaril chi'.
- 12 A eb' malaj spensar, tzato yal co c'ayb'an eb' d'a yichañ pax eb' syaloch sb'a jelanil.

- 13 A eb' jaragana syal eb' to a d'a yol b'e ay jun noc' choj lista yajeq'ui yic schi'anb'at anima noc', yujto malaj sgana eb' sb'at munlajel.
- 14 Icha tz'aj sb'eyec' junoc puerta yuj svisagreal, icha chi' eb' jaragana, smeltzajq'ueejmi eb' d'a sat sch'at.
- 15 A eb' jaragana syaq'uem sc'ab' eb' d'a yol yuc'ab', palta te nivan munlajelalxo d'a eb' ayic syic'anq'ueta eb' tas ayem d'a yol uc'ab' chi'.
- 16 A eb' jaragana, sna eb' to te jelan eb' d'a yichañ ucvañoc anima yojtac sya ilan junoc lolonel d'a vach'ilal.
- 17 Tato scalb'at quic d'a scal oval b'aj malaj calan quico', lajan icha co yaman schiquin junoc noc' tz'i' te ov.
- 18 Icha eb' anima scomon julvaj yed' sjul-lab' ayoch sc'ac'al,
- 19 icha chi' yaj eb' syixtej junoc yamigo, axo slajvi chi' syalan eb' to toñej stajni eb'.
- 20 Tato malaj te' c'atzitz, stupel te' c'ac', icha pax chi' tato malaj junoc naumq'ue lolonel, slajvriel oval.
- 21 A te' ac'al tz'och tzac'aq'uil, axo te' c'atzitz tz'ac'an ovaj te' c'ac', icha chi' tz'aj sq'ue vaan oval yuj eb' sayum oval tz'eq'ui.
- 22 A tas syal eb' alum pecal, lajan icha juntzañ tas vach' sloji, sc'och val schi'al d'a sc'ol eb' tz'ab'an chi'.
- 23 A juntzañ lolonel man jantacoc svach'il syal eb' anima chuc tas nab'il yuuj, lajan icha junoc lum chen uc'nac d'a q'uen plata.

- 24 A eb' chuc spensar, vach'ñej syutej eb' sloloni, palta axo d'a spensar eb', ata' ayec' schucal pensaril eb' chi',
- 25 vach'chom mañ jantacoc svach'il slolon eb' d'ayex, mañ e cha eyab'i, yujto a eb' chi', añej chucal sna eb' sc'ulej d'ayex.
- 26 Vach'chom max snib'ej eb' sch'oxel schucal, palta yovalil ol checlajelta d'a yichañ anima smasanil.
- 27 A eb' sjoyan junoc olan yic yaal, añeja' eb' ol b'at d'a jun olan chi'. A eb' tz'ecanb'at junoc q'uen q'ueen d'a yib'añ junoc anima, añeja' q'ueen ol cotpax d'a yib'añ eb'.
- 28 A eb' esalvum, schichon sc'ol eb' d'a eb' anima syixtej. A eb' toñej stz'ac yal vach'il, sjuvriel eb' schaan yab' d'a eb'.

27 ¹ Mañ eyic'chañ e b'a yuj tas tze c'ulej q'ui'c'an eyalani, yujto mañ eyojtacoc tas tzuji q'ui'c'an chi'.

- 2 Ch'ococab' eb' tzex alan vach'il, yujto mañ vach'oc tato a ex tic tzeyaloch e b'a vach'ilal.
- 3 A q'uen yax q'ueen yed' q'uen arena te al q'ueen, pural sq'ue q'uen cuuj, icha pax chi' yaj yoval eb' chuc spensar, yelxo val max techajlaj cuuj.
- 4 A c'ac'alcl'alal te chuc, nivan tas tz'ixtaxb'at yuuj, palta axo chichonc'olal, malaj mach syal stec'b'an sb'a d'a yichañ.
- 5 A eb' tzoñ xajanani, tzoñ scach eb' d'a juntzañ chucal sco c'ulej.
- 6 A eb' vach' eyac'an yed'oc, say eb' tas vach' tz'och e vach'iloc vach'chom ya tzeyab'i. Axo eb'

- tz'och lac'naj d'ayex jun, tzeyil e b'a d'a eb', yujto a eb' chi', ajc'ool yajoch eb' d'ayex.
- 7 A eb' b'ud'anxo sc'ool, vach'-chom a noc' yal chab' syuc' eb', palta chuclaj yuc'ji noc' syab' eb'. Axo pax eb' ay svejel jun, vach'chom c'a' junoc tasi, palta te chi' syab' eb'.
- 8 A eb' syactejan yal yuninal, lajan eb' icha junoc noc' much syactejan so' yed' yune'.
- 9 A yuj perfume yed' tas scaq'uec' d'a co jolom, yuj chi' stzalajb'i co c'ool, icha chi' tz'aj co tzalaj yuj razón syac' eb' camigo d'ayoñ yuj oñ xajanan eb'.
- 10 Malaj b'aq'uiñ tze chaquel eb' eyamigo yed' pax eb' yamigo eb' e mam. Mañ ex b'at eyal e cusc'olal d'a junoc e c'ab' eyoc. Te vach' tato tzezal e cusc'olal chi' d'a eb' eyamigo cajan d'a e lac'anil, d'a yichañ eb' e c'ab' eyoc cajan d'a najat.
- 11 Ex vuninal, jalan tzeyutej e b'a, yic vach' tzeyac' tzalajb'oc in c'ool, yic vach' ay tas syal in pactzitan d'a eb' tzin paticaneli.
- 12 A eb' ay spensar, syil eb' tastac ay smay, scolan sb'a eb' d'ay, axo pax eb' malaj spensar jun, sb'eyñejb'at eb' masanto sjavi yaelal d'a yib'añ eb'.
- 13 A eb' syac'och sb'a fiadoral d'a eb' anima mañ yojtacoc, yac'ocab'can junoc mojañ spichul eb' yuj q'uen tumin chi'.
- 14 Tato ayic vanto sacb'i, tzoñ avaj d'a eb' camigo yic sco c'anb'an sc'ol eb', a tz'aj yab'an eb', ichato chuc van calan d'a eb'.
- 15 A eb' ix ix ovalñej yaji, lajan eb' ix icha junoc tz'uj sd'ujd'ujan d'a stiempoal ñab'il q'uinal.
- 16 Tato sco nib'ej tz'och vaan eb' ix d'a yoval sc'ool chi', lajan icha to sco nib'ej sco yamoch vaan ic', icha pax to sco nib'ej sco yam aceite d'a yol co c'ab'.
- 17 A q'uen q'ueen, sñicchajq'ue ye q'ueen yed' junocxo yetq'uenal, icha pax chi' eb' anima syic' sjelanil eb' yuj slolon yed' junocxo yetanimail.
- 18 A eb' stañvan te' higo avab'il yuuj, slo sat te' eb', icha pax chi' eb' ayoch spensar d'a spa-trón, tz'ic'jichaañ eb' yuj eb' spatrón chi'.
- 19 Icha val scutej quilanem co sat d'a yol a a', icha pax chi' scutej quilani tas yaj co b'eyb'al ayic squilanocho co pensar.
- 20 A chamel yed' b'aj smucchaj eb' chamnac, malaj b'aq'uiñ sb'ud'ji, icha chi' eb' anima, malaj b'aq'uiñ stzactzaj eb' snib'anocho tastac.
- 21 A q'uen oro yed' q'uen plata, tz'ac'chaj proval q'uen d'a scal c'ac', icha pax chi' eb' anima, tz'ac'chaj proval eb' yuj tas b'aj syal vach' lolonel.
- 22 Vach'chom sco ten chojoc eb' malaj spensar d'a yib'añ junoc tenlab', palta max el-laj smañ pensaril eb' chi' d'ay.
- 23 Ayexñejocab' och ijan eyilan noc' e calnel, scham val eyilan-pax tas tzeyutej e tañvan noc',
- 24 yujto a e b'eyumal yed' eyopisio mañ masaniloc tiempo ayec' eyed'oc.
- 25 Ayic sjochchaj q'ue vaan añ añc'ultac yed' añ ac d'a

jolomtac vitz, smolchaj q'ue
vaan añ, svolanxi añ junelxo.

26 A xil noc' e calnel tz'och e
pichuloc, ay pax e tumin yuj
noc' e chiva yic syal e manan e
luum,

27 a pax noc' e chiva chi', mañ jan-
tacoc lech syac' noc' yic
tzeyuq'uej yed' eb' ix eyet-
b'eyum, eb' eyuninal yed' pax
eb' smunlaj d'ayex.

28 ¹ A eb' sc'ulan chucal, sb'at
eb' elelal, vach'chom malaj
mach spechan eb', palta a eb'
vach' spensar jun, tec'tec' syutej
sb'a eb' icha junoc noc' choj.

2 Tato pit syutej sb'a junoc
choñab', toxoñej b'eleli yec' eb'
tz'ac'an yajalil d'ay, palta tato
aj pensar jun yajal junoc
choñab', syal yic'an b'ey d'a
vach'il.

3 A eb' meb'a' tz'och yajalil, tato
syixtej eb' yetmeb'ail eb', lajan
eb' icha junoc oval yax ñab'
tz'ixtaxb'at avb'en yuu.

4 A eb' syic'canel sb'a d'a ley, ste
tzalaj eb' yed' eb' sc'ulan
chucal. Axo pax eb' sc'anab'ajan
ley jun, tz'och eb' ajc'olal d'a
eb'.

5 A eb' chuc spensar, max
nachajel-laj tojolal yuj eb'. Axo
pax eb' syal sb'a d'a Jehová jun,
snachajel yuj eb'.

6 Vach'chom meb'a' oñ, palta tato
vach' co pensar, yelxo val vach'
d'a yichañ pax to b'eyum oñ,
tato añej chucal sco na'a.

7 A eb' uninab'il ay spensar,
sc'anab'ajej masanil sley Dios
eb'. Axo pax eb' junñej tz'ec'
yed' eb' te pec' q'uiñ jun, a
sq'uixvelal smam eb' syac'a'.

8 A b'eyumal syic' junoc anima
yuj sc'anan yune' stumin syac'
majanil, a d'a yol sc'ab' junoc
mach tz'oc' sc'ol d'a eb' meb'a'
tz'ac'jican sb'eyumal chi' yuj
Dios.

9 A eb' max c'anab'ajan sc'ay-
b'ub'al Dios, max chajipaxlaj
slesal eb' yuj Dios chi'.

10 A eb' tz'ac'an musansatil eb'
vach' sb'eyb'al, yic stelvi eb' d'a
chucal, scan eb' d'a yol syaalil
syaqu'em chi'. A eb' anima
vach' sb'eyb'al, a vach'ilal scha
eb'.

11 A eb' b'eyum, te jelan spensar
eb' snaani. Axo pax eb' meb'a'
aj pensar, syiloch spensar eb'
b'eyum chi' eb'.

12 Ayic tz'och eb' vach' sb'eyb'al
d'a yopisio, ichato scha sq'uinal
eb' anima, palta tato a eb' chuc
spensar tz'och d'a yopisio chi',
sc'ub'ejel sb'a eb' anima d'a eb'.

13 A eb' sc'ub'ejel smul, mañ
vach'oc tz'elc'och eb'. Axo eb'
syalq'ueta smul jun, syactanpax-
can eb', tz'ac'ji nivanc'olal eb'.

14 Te tzalajc'olal yic eb' anima
ayñej yelc'och Dios d'a sat,
palta a eb' pit syutej spensar,
scotcan yaenal d'a yib'añ eb'.

15 A eb' chuc spensar ayoch yajalil
d'a junoc choñab' meb'a', lajan
eb' icha junoc noc' choj tz'el yav,
ma icha junoc noc' oso ay svejel.

16 A eb' yajal malaj spensar, syix-
tej eb' yetanimail eb', palta a
eb' yajal max yil sc'ool d'a tas
ay d'a eb' yetanimail jun,
snajatab'i sq'uinal eb'.

17 A eb' milumcham anima,
yovalil schampax eb', mañ
smojoc to ay mach scolan eb'.

- 18 A eb' vach' spensar scolchajel eb', palta a eb' chuc spensar jun, elañchamel sjavi yaelal d'a yib'añ eb'.
- 19 A eb' smunlaj d'a sat sluum, syac' sobre tas sva eb', palta a eb' sb'at tzac'an sc'ulan junoc tas malaj yelc'ochi, añej meb'ail tz'ilchaj yuj eb'.
- 20 A eb' anima max ac'an musan-satil eb' yetanimail, tz'ic'jichaañ eb', palta a eb' snib'ejoch sb'a b'eyumal yuj yac'an musansatil eb' yetanimail jun, yovalil syab' syail eb'.
- 21 Mañ vach'oc tato ch'occh'oc syutej eb' juez sb'oan yaj eb' anima, palta ay b'aj smontaj eb' juez chi' yuj jab'oc tas tz'ac'ji d'ay.
- 22 A eb' mañ elb'enoc tas yuuj, syac' yip eb' yoch b'eyumal d'a elañchamel, palta mañ yojtacoc eb' tato sja meb'ail d'a yib'añ eb' yuuj.
- 23 A eb' tzoñ cachanoch vaan, a d'a slajvub'al yelxo val sco xajanej eb' d'a yichañ eb' tz'alan vach' lolonel d'ayoi d'a chab'satil.
- 24 A eb' tz'elc'an tastac d'a smam snun, syalan eb' to malaj smul eb' tz'ochi, yamigo sb'a eb' yed' eb' axoiñej ixtoj anima sc'ulej.
- 25 A eb' mañxo jantacoc tas snib'ej, syic'chaañ oval eb', palta axo eb' tz'ac'anoch Jehovah yipoc sc'ool jun, vach'ñiej tz'el-c'och eb'.
- 26 A eb' malaj spensar syal eb' to masanil syal yuj eb', palta a eb' sc'anb'an junoc razón d'a eb' jelan, te vach' tz'elc'och eb'.
- 27 A eb' scolvaj d'a eb' meb'a', malaj tas syac' palta d'a eb', palta a eb' max colvajlaj d'a eb' meb'a' chi' jun, tzijtum mach tz'alan chuc d'a spatic eb'.
- 28 Ayic tz'och eb' chuc d'a yajalil, d'a scal xivelal sb'eyec' eb' anima. Ayic satel eb' chuc chi', tz'ic'jichaañ eb' vach' sb'eyb'al.
- 29** ¹ A eb' pit syutej sb'a ayic tz'ac'ji scachnab'il eb', elañchamel satel eb', maxtzacxo yal-laj scolan sb'a eb'.
- 2 Ayic tz'och eb' vach' spensar d'a yopisio, ste tzalaj eb' anima. Axo tato a eb' chuc tz'och yajalil jun, ste cus chaañ eb' anima yuj eb'.
- 3 A eb' uninab'il aj pensar, syac' tzalajb'oc sc'ool smam snun eb'. Axo pax eb' tz'ec' d'a spatic eb' ix ajmul ix jun, slajviel sb'eyumal eb' smasanil.
- 4 A eb' rey sch'olb'itan junoc tas d'a stojolal, te vach' yaj schoñab' eb'. Axo pax eb' rey añej tumin sc'anel jun, satel schoñab' eb' chi' yuuj.
- 5 A eb' stz'ac yal vach' lolonel d'a eb' yamigo, van yac'anem sya-alil eb' yamigo eb' chi'.
- 6 A eb' chuc sc'ulej, icha yaj ch'añ yaal yajoch schucal eb' chi' d'ay, palta a eb' vach' spensar, ay tzalajc'olal yed' junc'olal d'a eb'.
- 7 A eb' tojol spensar, a tas snib'ej eb' to vach' tz'aj sb'o yaj yoval eb' meb'a', palta a eb' chuc jun, b'alaj malaj yelc'och eb' meb'a' chi' d'a eb'.
- 8 A eb' b'uchumtac, toñej sq'ue somnaj eb' anima yuj eb'. Axo pax eb' ay spensar jun, yojtac eb' syac' lajvoc oval.
- 9 Tato a eb' ay spensar stelaj sb'a yed' junoc malaj spensar d'a

- yichañ eb' yajal, a eb' malaj spensar chi', scot yoval eb', mato toñej sb'uchvaj eb', malaj jab'oc tas sb'o yuj eb'.
- 10 A eb' milumcham anima, chuc yilan eb' vach' sb'eyb'al eb'. Snib'ej eb' smilcham eb' anima vach' spensar munil ayeq'ui.
- 11 A eb' malaj spensar, max sc'ub'ejel-laj yoval eb', palta a eb' ay spensar, syamoch vaan yoval eb'.
- 12 A eb' yajal schaan yab' es, masanil eb' ayoch yed' eb' d'a yopisio, tz'och eb' esalvumal.
- 13 A eb' meb'a' yed' eb' ixtum anima, lajanñej eb'. A Jehová ix ac'an yol sat eb'.
- 14 A eb' rey vach' syutej sb'oan yaj d'a yib'añ eb' meb'a', te vach'ñej tz'ajoch eb' d'a yopisio chi' d'a masanil tiempo.
- 15 A eb' tz'ab'an syail yuj scachji, sc'ayb'aj eb' yuuj, palta a eb' uninab'il max cachchaj jun, syac' q'uixvelal smam snun eb'.
- 16 Ayic stzijtymax eb' chuc, ste q'ue vaan chucal, palta a eb' vach' spensar, ol yil eb' scot yaelal d'a yib'añ eb' chuc chi'.
- 17 Co cachec eb' cuninal yic jun-c'olal ol oñ ec'oc, yic tzalaj-c'olal pax ol oñ ajoc.
- 18 A b'ajtil max ab'chaj slolon eb' schecab' Dios, sc'ulajñej masanil chucal, palta te vach' yic eb' sc'anab'ajan sley Dios.
- 19 Tato toñej sco cach eb' co checab' yed' co ti', max sq'uex-laj smodo eb', vach'chom snachajel yuj eb', palta max sc'anab'ajelaj eb'.
- 20 A eb' malaj spensar, vach' tz'el-c'och eb' d'a yichañ eb' comon-ñej sloloni.
- 21 A eb' max cachan eb' schecab' yunetacto, a d'a slajvub'al syab' val syail eb' yuj eb'.
- 22 A eb' ov, syic'ñejchaañ oval eb'. A eb' c'un scot yoval, ay juntzañ tastac mañ vach'oc sc'ulej eb' yuj yoval chi'.
- 23 A eb' syic'chaañ sb'a, tz'ic'ji-empta eb', palta a eb' emnaquil jun, tz'ic'jichaañ eb'.
- 24 A eb' syac'och sb'a yed' eb' elc'um, munil syic'cot eb' d'a yib'añ. Syac' sti' eb' yalan tas yojtac d'a stojolal, palta max yal-laj eb' icha syutej yac'an sti' chi'.
- 25 A xivc'olal d'a eb' quetanimail, lajan icha junoc yaal, palta tañ-vab'il oñ yuj Jehová tato scac'och co pensar d'ay.
- 26 Mañ jantacoc mach sayanec' tas tz'aj smontaj eb' yajal, palta añej Jehová sb'oan yaj tastac d'a stojolal.
- 27 A eb' vach' spensar, malaj sgana eb' syil eb' chuc, icha pax chi' eb' chuc chi', malaj sgana eb' syil eb' vach' spensar chi'.

A slolonel viñaj Agur

- 30** ¹ A slolonel viñaj Agur, yuninal viñaj Jaqué, nivan yelc'och tas syala'. A viñaj Agur chi', ix lolon viñ d'a viñaj Itiel yed' d'a viñaj Ucal, ix yalan viñ icha tic:
- ² A in tic, yelxo malaj in pensar d'a yichañ masanil eb' vetanimail, mañ lajanoc in pensar icha spensar eb'.

- 3 Malaj jab'oc in jelanil, mañ voj-tacoclaaj jab'oc tas yaj Dios Axoñejochi.
- 4 ¿Mach val junoc ix xid'q'ue d'a satchaañ ix emixta? ¿Mach junoc syal syamanoch vaan ic' d'a yol sc'ab'? ¿Mach junoc syal spichanoch a' mar d'a yol xotil? ¿Mach ix ac'anem stz'acañil lum luum? Alec sb'i d'ayin, tato eyojtac yed' tas sb'i yuninal.
- 5 A Dios stañvan eb' syac'och sc'ool d'ay, masanil sti' yac'nac-cani, smojton cac'anoch yipoc co c'ool.
- 6 Mañ eyac'och xicul tastac yal-naccani, ta maay, ol ex tumaj yuuj, axo scheclaji to tzeyesej.
- 7 Chab'ñej tas tzin c'an d'ayach Mamin Jehová: A tas tzin c'an tic, ac' d'ayin yacb'an mantzac in chami.
- 8 Mañ a cha vesej, mañ a cha vac' chucal d'a anima. Mañ in ac'och d'a b'eyumal, maval d'a meb'ail. Añej tastac yovalil tz'och vuuj d'a junjun c'u, a' tzac' d'ayin.
- 9 Tato mañxo jantacoc tas tz'aj d'ayin, ach b'at talaj satc'olal vuuj, axo ol valanq'uei to mañ ach vojtacoc. Tato malaj pax tas tz'aj d'ayin, in b'at talaj elc'al. Vuuj talaj tz'alchaj chucal d'ayach.
- 10 Mañ eyal chucal lolonel d'a junoc checab' d'a yichañ spa-trón, ta maay, ex scatab'ej talaj jun checab' chi', axo ol ajoc, ol eyab' syail yuuj.
- 11 Ay mach syal chucal lolonel d'a smam, añejtona' max yalpax jab'oc vach' lolonel d'a snun.
- 12 Ay mach snaani to malaj jab'oc smul, vach'chom manto sb'oxilaj sb'a d'a yichañ Dios yuj schual.
- 13 Ay eb' te nivan yelc'och snaani, syic'anchaañ sb'a eb' d'a yichañ juntzañxo.
- 14 Ay eb' malaj jab'oc yoq'uelc'olal d'a eb' meb'a', syixtej val eb' meb'a' chi' eb', syic'anpaxec' eb' tastac ay d'a eb'.
- 15 Ay chavañ yune' noc' uc'umel chic', añej uc'oj chic' syac' noc'. A noc' chi' lajan noc' yed' chañe' tastac max och vaan snib'ani:
- 16 Aton chamel, ix ix max unevilaj, lum luum malaj yal sat yed' pax te' c'ac' max och vaan sñusan-tz'a te' c'atzitz.
- 17 A eb' spatquejcanel smam yed' eb' max c'anab'ajan snun, smoj-ton val yic'chajqueta yol sat eb' yuj noc' joj, axo noc' ostoc schi-anb'at eb'.
- 18 Ay chañe' tastac sat in c'ool vilani, max nachajpaxel-laj vuuj:
- 19 A tas tz'aj yec' jeñeñoc noc' ch'acb'a d'a satchaañ, a tas tz'aj yec' b'ac'ac'oc noc' chan d'a sat q'uen tenam, a tas tz'aj sb'ey te' barco d'a yib'añ a' mar yed' pax tas tz'aj smontan sb'a viñ vinac yed' ix ix.
- 20 Ste satb'atpax in c'ool vilan tas syutej sb'a jun ix ix ayxo yet-b'eyum, ayic tz'och ix d'a ajmulal. Smulan ix, slajvi chi' sb'icanel sb'a ix, syalan ix: Tocval ay chucal tzin c'ulej, xchi ix.
- 21 Ay chañ macañ eb' anima max techajlaj sb'eyb'al cuuj, axoñej

- eb' tz'alchaj d'a yol schoñab'
b'aj cajan:
- 22 Junoc checab' tz'och reyal,
junoc malaj spensar to mañ jan-
tacoc tas sva'a,
- 23 junoc ix ix chacb'ilel tz'och yet-
b'eyum yed' pax junoc ix criada
tz'ochcan sq'uexuloc ix spa-
trona.
- 24 Ay chañ macañ noc' cotac noc'
d'a sat lum tic, ec'alto spensar
noc' d'a yichañ eb' jelan:
- 25 Aton noc' sanich, malaj yip
noc', palta smolb'ejcan svael
noc' d'a stiempoal varesma.
- 26 Noc' chich, malaj yip noc', palta
cajan noc' b'aj ay yolantac
q'uen q'ueen.
- 27 Noc' c'ulub', malaj yajalil noc'
tz'ilani, palta d'a stzotal tz'aj
sb'ey noc',
- 28 yed' pax noc' patix, syal co
yaman noc', palta tz'ochc'och
noc' b'aj ay eb' rey.
- 29 Ay ox macañ noc' noc' te ac'um-
tac syutej sb'eyi yed' pax junxo
noc' syic' val chaañ sb'a:
- 30 Aton noc' choj, yelxo ay smay
noc', malaj b'aj tz'el lemnaj noc'
d'a anima yed' d'a junocxo tasi.
- 31 Noc' ajtzo' caxlañ, ac'umtac
sb'ey noc', noc' mam chiva, te
ac'umtac pax syutej sb'a noc'.
Añeja' pax junoc rey syic'chaañ
sb'a, ayic tz'ec' d'a yichañ eb'
soldado.
- 32 Tato yuj mañ pensaril tzeyic'-
chaañ e b'a, tze naan e c'ulej
tastac mañ vach'oc, aq'uecoch e
c'ab' d'a yalañ e ti' tze naanel
juntzañ ol val tic:
- 33 Tato sic'lab'il sjuytaj noc' lech,
tz'elta mantequilla, tato tze b'an
e ñi', scot schiq'uil, tato tze

tzuntzejcot yoval junoc
eyetanimail, ovalxo tz'aj slajvi,
xchi viñaj Agur.

A slolonel viñaj rey Lemuel

- 31** ¹ A slolonel viñaj rey Lemuel,
aton b'aj ix c'ayb'aj viñ yuj
ix snun. Ix yalan viñ icha tic: A
ix in nun alannac d'ayin icha tic:
- 2 Ach vune', a Dios ix ach ac'an
d'ayin yuj spacoc tas ix in c'an
d'ay, ¿tas val junocxo vach' ol
val d'ayach?
- 3 Mañ a juel a b'a yuj eb' ix ix,
yujto yuj eb' ix ix chi', mañ jan-
tacoc eb' rey sjuvieli.
- 4 Ach Lemuel, mañ vach'oc tato
syuc' añ añ eb' yajal,
- 5 yujto yuj añ añ chi' sb'at sat-
c'olal ley yuj eb', axo yixtan eb'
anima emnaquil eb'.
- 6 Yuc'ocab' añ eb' ayoch d'a sya-
elal. Yuc'ocab' añ añ te ov, eb'
te ayoch d'a ilc'olal.
- 7 Yuc'ocab' añ eb' yic vach' max-
tzac snacot smeb'ail eb' yed'
syaelal chi'.
- 8 Al yuj eb' max ujilaj yalan sb'a
d'a eb' yajal. Col eb' malaj
junoc mach scolani.
- 9 Ac' ip a b'oan yaj eb' d'a
stojolal, col eb' te ilb'ajc'ool
yed' eb' emnaquil, xchi ix in
nun chi' d'ayin, xchi viñaj
Lemuel chi'.

A ix ix te ay spensar

- 10 A junoc ix ix te ay spensar, mañ
comonoc tz'ilchaj ix, yujto ec'to
yelc'och ix d'a yichañ q'uen
q'ueen caro stojol.
- 11 A ix ayoch yipoc sc'ool viñ yet-
b'eyum, malaj junoc tas syac'
palta d'a viñ.

- 12 Tzalajc'olal yaj viñ yetb'eyum ix chi' yuuj d'a masanil tiempo.
- 13 Sb'at ix manoj lana yed' lino, yed' smasanil sc'ool ix smunlaj yed' juntzañ chi'.
- 14 Icha junoc te' barco sb'at d'a najat yic'cot tastac, icha chi' yaj ix, sb'at ix yic'cot tastac tz'och yuuj.
- 15 Ayto sc'ana' sq'ue vaan ix, tz'och ijan ix yac'an va viñ yetb'eyum yed' eb' yune' yed' pax eb' ix smajan.
- 16 Sb'at ix yil junoc luum yic smanan ix, axo q'uen tumin syac' ganar ix, a q'uen syac' lab'ej ix yavan te' uva d'a sat jun luum chi'.
- 17 Smunlaj val ix d'a smasanil sc'ool.
- 18 Scham val yilan ix tas tz'aj sb'ey schoñ. C'ual d'ac'val smunlaj ix.
- 19 Yed' sc'ab' ix sb'o sch'al yic sch'alvi.
- 20 Naanñej eb' meb'a' yed' eb' ayoch d'a ilc'olal yuj ix.
- 21 Max yac'laj pensar ix yuj masanil eb' ay d'a yol spat ayic te ay siic, yujto masanil eb', te vach' spichul eb' ayochi.
- 22 A ix sb'oan sc'u' vach'. A c'apac c'apac vach' syac'och ix spichuloc.
- 23 A viñ yetb'eyum ix chi', ojtabac'il viñ d'a scal eb' viñ nivac vinac d'a yol schoñab', ayoch viñ stz'acub'oc eb' nivac vinac yaj d'a yol schoñab' chi'.
- 24 Sb'o pichul ix, sb'o pax tzez'ul ix, schoñan ix d'a eb' choñum c'apac.
- 25 Te tec'an spensar ix, te ay yelc'och ix d'a yol sat eb' yetanimail. Max yac'laj pensar ix yuj tas tz'och yuj q'uiç'an.
- 26 D'a val jelanil slolon ix, yed' smasanil sc'ol ix syac' c'ayb'ub'al.
- 27 Ayñejoch ix yilani tas tz'aj sb'ey masanil tastac ay d'a spat, mañ toñejoc sb'alec' tiempo ix.
- 28 A eb' yune' ix yed' viñ yetb'eyum, syal vach' lolonel eb' d'a ix, syalan eb' icha tic:
- 29 Mañ jantacoc eb' ix ix vach' sb'eyb'al, palta a achñej te vach' a b'eyb'al d'a yichañ eb' ix smasanil, xchi eb' d'a ix.
- 30 A svach'il yilji snivanil junoc ix ix, ay b'aj toñej tzoñ smontej. Mañ jantacoc svach'il yilji sat ix, palta junñej rato sq'uexmaj yilji, axo ix ix ay yelc'och Jehová d'a yol sat, smojton val nivan yelc'och ix.
- 31 Alec vach' lolonel yuj ix d'a yichañ masanil choñab'. Aljocab' ix vach'il yuj masanil tastac sc'ulej.